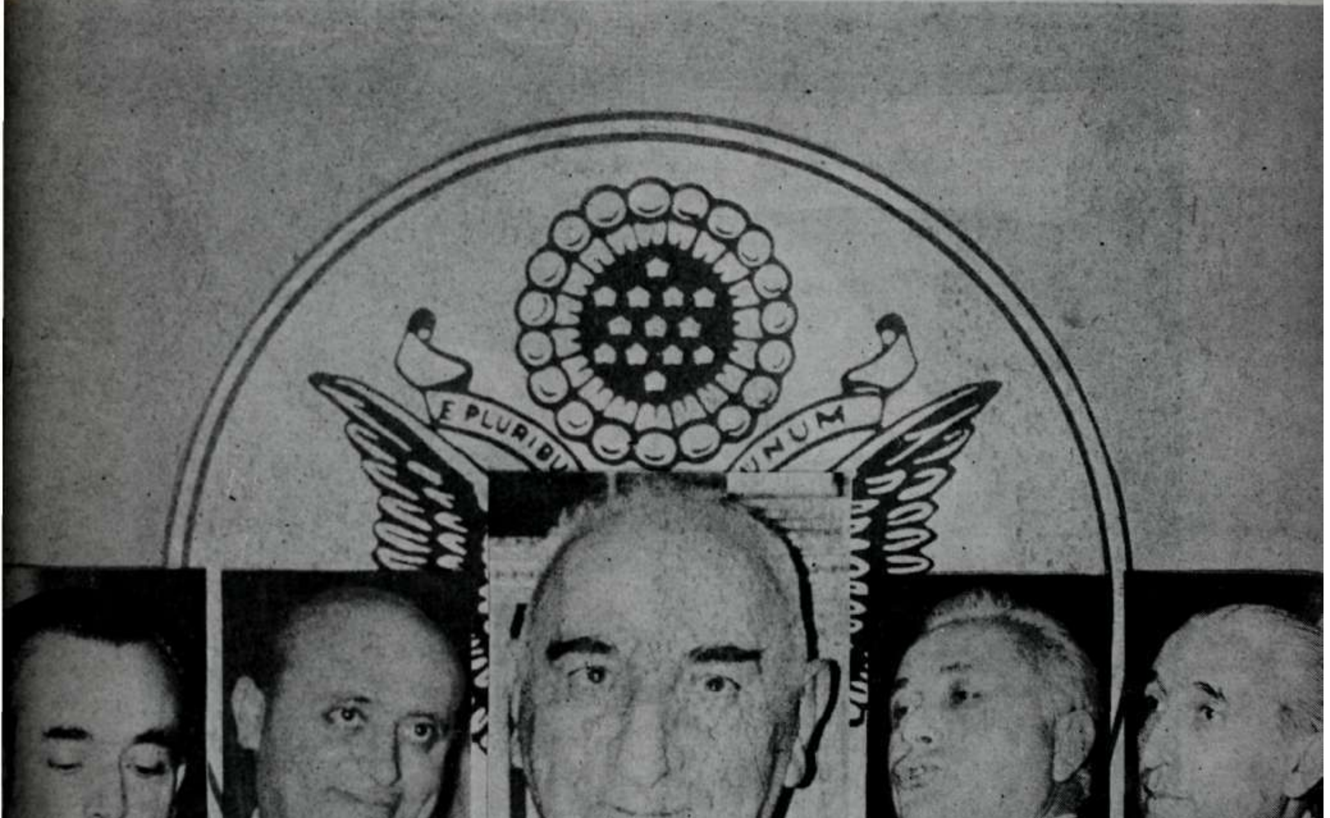
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

19 ŞUBAT 1965
FİYATI : 1 LİRA

Başyazı :
D. P. oyları iktidarda
Yazan :
Metin TOKER

nönüyü Devirdiler Ama..

ÇANKAYADA BULUŞANLAR
TARTIŞILAN ŞÜPHE: ARKADA BİR GÖLGE YOK MU?

nönü Muhalefette ne yapacak?

AKİS

Sayı: 557 Cilt: XXXII Yıl. 11

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

Sahibi ve Başyazarı :
Metin Toker

Yazı İşleri Müdürü
Y.Yüksel Erdem

Bu sayıda Yazı Kurulu
İç Haberler Kısmı: Kurtul Altuğ, Güneri Civaoglu, Teoman Erel, Egemen Bostancı (İstanbul) Seyfi Özgene] (İzmir) — Dış Haberler Kısmı : Halûk Ülman — Magazin Kısmı: Jale Candan. Tüli Sezgin, Bihin Anter, Hüseyin Korkmazgil Tiyatro: Naciye Fevzi, Lütfi Ay — Musiki: Daniyal Eriç — Radyo: Mahmut T. Öngören

Resim
Ali Parmakerli

Fotoğraf
T.H.A.
Hüseyin Ezer
Erdoğan Çiftler

Klişe
Birlik Klişe Atölyesi
Tel : 11 70 15

Yazı İşleri
Rüzgarlı Sokak No 15/2
Tel: 11 89 92
P. K. 582

İdare
Rüzgarlı Sokak No: 15/1
Tel: 10 61 96

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlan şartları
Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 1500 lira

AKİS Basın Ahlak Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgârlı Matbaa
Basıldığı yer
Hürriyet Matbaası
Ankara

Basıldığı tarih :
18. 2.1965

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Bu hafta, dergide bir bayram havası esnekteydi. Herkeste bir neşe, canlılık ve istek vardı. Çok kimse çok kimseyi tebrik ediyordu ve ağızlarda en ziyade dolaşan lâf "Yaşasın! Eski günler geri geldi" sözü idi.

Biten haftanın sonunda, İnönü Hükümeti düşürülmüştü.

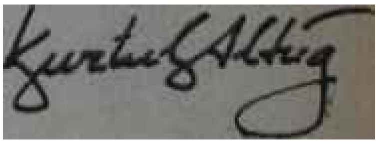
AKİS'in Başkentteki ve İstanbuldaki teşkilâtı hadisenin bütün safhalarını en mükemmel şekilde tesbit etmek için derhal faaliyete geçti. Başkentte kulisler ve sahne siyasi faaliyet ile dolu bulunurken İstanbul bir başka sebepten kaynıyor ve çeşitli davranışlar hadiselerin nasıl karşılandığının ölçüsünü veriyordu. Bu hafta, zengin ve dolgun iç sayfalarımızda Hükümetin düşürülmesi hadisesinin bütün içyüzü ile bir yeni hükümet kurma gayretlerinlin bütün hikâyesi zevkle ve ilgiyle okunacaktır.

AKİS çıktığı günden bu yana objektif olmak vasfından bir şey kaybetmemek için elinden geleni yapmıştır. Derginin on yılın üstünde bir zaman parçası içinde, iyi ve kötü günlerde, tirajının yüksek veya düşük olduğu devirlerde tesir kudretinden hiç bir şey kaybetmemesini buna bağlamak lazımdır. İnönü Hükümetleri sırasında, bu hükümetlerin umumi temayülünün AKİS'in savunduğu prensiplere ve inançlara yakın olması sebebiyle dergi İktidarın daha yakınında vaziyet almıştır. Ama bu yakınlık bir objektifliğin neticesi olmak hassasını hiç kaybetmemiştir. Nitekim AKİS İnönü Hükümetlerini de İnönünün kendisini de gerekli buluyorsa tenkit etmekten biç bir zaman kaçınmamıştır. Bazen bu karşılıklı tebliğlere bile yol açmıştır.

Bugün AKİS'in görüşü, bu derginin savunduğu temayüllerin aksine bir temayülün temsilcisi oyların işbaşına getirildiğidir. Memleketin bütün sağlam kuvvetleri gibi AKİS böyle bir temayülün karşısında olacaktır ve bu temayülün payidar kalmaması için elinden geleni yapacaktır. Bu temayül Türkiyenin şartlarını hiç bilmeyen bir tutumun temayülüdür. Halbuki Türkiyede, 27 Mayıstan buyana dahi köprülerin altından sular akmış ve akmıştır.

Yeni durumun ortasında AKİS bayrağını yeniden ele almaktadır ve bu bayrak altında toplanan kuvvetler kudretlerini bir defa ispat etnişlerdlr, her zaman ispat edecek haldedirler.

Saygılarımızla

içindekiler

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Kâbus

Türk milleti bu hafta âdeta bir kabus geçirmiştir. Bir memleketin, bir halkın kaderiyle böylesine sorumsuz bir tarzda oynanmaya kalkışılması pek az yerde görülmüş bir hadisedir. Böyle hadiselerin görüldüğü, yerlerde cereyan edenler ise oralara mutluluk getirmemiş, karışıklığa ve felâkete yol açmıştır. Türkiyeye Başbakan olarak isimleri ortaya atılan şahıslar sadece ve sadece tüylerin diken diken olmasına yol açmıştır. Bir Nasır Zeytinoğlunun aklıyla ve bir Süleyman Demirelin ideal arkadaşları olmaları sebebiyle Türkiye Cumhuriyetine Başbakan tayin edilmeleri açıktan bahis konusu edilen bir Dr. Doğramacı, bir Kurdaş bütün ciddiyet sınırlarının aşıldığının delilini teşkil etmişlerdir.

Kemal Kurdaş
Kel başa...

Kulağa Küpe..

İbadullah!

Bu memlekette bir zaman milletvekilliği bir mâna ifade ederdi ve "milletvekili "denildi mi insanın gözleri önünde bir başka cisim tecessüm ederdi.

Sonra milletvekilliği ucuzlatıldı ve böyle olmaya başladık.

Buna rağmen o tarihlerde Bakanlık hâlâ bir şeydi ve. "Bakan" heybetli bir kimseydi.

Bakanlık da ucuzlatıldı ve böyle olduk.

Şimdi, Başbakanlık fiyatı üzerinde ayarlama yapılıyor. Allah sonumuzu hayreylesin!

Bundan Dr. Doğramacının bir becerikli hastahane ve Kurdaşın bir becerikli üniversite organizatörü olmadıkları mânasını çıkarmamak lâzımdır. Kendilerini pek sıkı tanımayanlar için bunların ciddi isimler sayılmaları da mümkündür. Ama, kendi sahalarında.. Hastahanecilîk veya üniversitecilikle Başbakanlık nasıl bir sayılabilir? İhtirasları bilinen bu tiplerin kendi kalplerinde Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlığı aslanını dahi muhafaza ettiklerinin öğrenilmesi sürpriz değildir. Sürpriz, bu isimlerin devletin sorumlu şahsiyetleri tarafından veya onların önünde ortaya atılabilmesidir ki bu durumu Tabiî Senatörler Grupunun şu bildirisi en açık şekilde gözler önüne sermiştir: "Türkiye Cumhuriyetine bir Başbakan aramada takip edilen yolun üzücü olmaktan başka Anayasa felsefesine devlet sorumluluğuna ve şimdiye kadar ki politik geleneklerimize uymadığını türk kamu oyuna açıklamakta fayda görmekteyiz."

Bu hafta halkın nabzını biraz yoklayanlar türk kamu oyunun bu gerçeği mükemmelin gördüğünü ve gayet iyi değerlendirdiğini anlamakta hiç bir güçlük çekmemişlerdir.

Tabii bir ihtimal, bu balonların asıl düşünülen Başbakan adayı Suat Hayri Ürgüplünün handikaplarını ve şahsiyetinin eksiklerini örtmek için uçurulmua olmasıdır, öyle ya, hayatlarında politikanın "p"si ile temasları "palavra"nın da aynı harfle başlamasının neticesi olan bir takım kimselerin isimleri ortada dolaştırıldıktan sonra bunlarla mukayesesi bile kabil olmayan Suat Hayri Ürgüplünün Başbakan adayı tayin edilmesi bir geçici - süre halka "oh!" dedirtebilir.

Ama bu ne sürenin pek kısa ömürlü olmasını önleyebilir, ne de bu taktiğin şampiyonlarından alıp götürdüğü prestij geri getirebilir. Dr. Doğramacı ile Kurdaşa Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlığında tercih edilmiş olmak da her halde Suat Hayri Ürgüplüye yaldızlar kazandırmayacaktır.

İhsan Doğramacı
...Şimşir tarak

D. P. Oyları İktidarda

Metin TOKER

Şu anda Türkiyede oynanan oyun pek az kimseyi kandırabilecek inceliktedir. Sayın Cumhurbaşkanı Cemal Gürselin başkanlığını yaptığı bir kapalı törenle D.P. oylan iktidara getirilmektedir. Kuvvetini bu oylardan alacak olan iktidarın başına konulan zatın şahsiyeti, kuvvetinin kaynağını gözlerden saklayacak güçte değildir. Bir "partiler sistemi" olan parlamenter demokraside muallakta bir Başbakanın hangi cesaretle böyle bir görevi yüklenebildiğini anlamak zordur. Rejimin tabiatı icabı partiler vasıtasıyla yapılmak gereken politika, bazı olağanüstü şartlar gerektirdiğinde partisi olmayan bir milli şahsiyete muhtaç bulunabilir. Fakat Türkiyede bu çeşit şart yoktur, bir Kabahati iki askerî sergüzeşt teşebbüsünü bertaraf etmek, kayıp Kıbrıs- meselesini bugünkü haline getirmiş olmak, berbat bir ekonomik durumda devraldığı memlekete bir plânlı ekonomi çerçevesi sağlamak ve dış politikayı haysiyetli yola sokmak olan İnönüyü illa devirmek hevesini böyle bir şart addetmek güçtür.

İkincisi, bütün vasıflarına rağmen her halde sayın Ürgüplünün kendisi, bir milli şahsiyet sayılmaktan uzak bulunduğunu müdriktir. Bu olsa olsa sayın Cemal Gür. selin 27 Mayıs İhtilâlinin akabinde ilk M.B.K. kabinesini kurarken kullandığı tâbirleri hatırlatan bir mübalâğadır. Hatırlardadır, o zaman Hükümetin "memleket ve dünya çapında sahsiyetler"den müteşekkil bulunacağı bildirilmiş sonra Bakanlar Kurulunun listesi okunduğunda bu "memleket ve dünya çapında sahsiyetler"in Abdullah Gözübüyükler. Zühtü Tarhanlar ve Ekrem Alicanlardan ibaret olduğu anlaşılmıştı. Bu tip zatlar "tarafsız" sıfatlarından dolayı yüksek mevkilere lâyık addedilmişlerdir. Bir millet, genciyle ve ihtiyarıyla, bir ceberrut! idareden kurtulma savaşı verir ve kanını sokaklarda akıtırken tarafsız kalmanın mükafatlandırıldığı ilk ihtilal idaresi ner halde bizim M.B.K. devri olmuştur.

Bugün, Türkiyenin başına bir hükümet geçirilmek isteniliyor. Bunun başkanının bir tarafsız kimse olmasında sayın Cumhurbaşkanı ısrar ekmiştir. Tarafsız, partisiz ve kuvvetsiz bir kimse neye, kime güvenerek hükümet edecektir? Bunun. DP. oyları olduğu ortadadır. Ama Başbakan olarak bu ayların gerçek temsilcisi veya onun paralelindeki bir partinin başkanı bile seçilmemiş, her icraatında bir de değil, dert partinin hükmünü üzerinde hissedecek bir başkasına teklif yapılmıştır. Paravananın arkasında kimlerin bulunduğunu görmemek nasıl mümkün olabilıir? Eğer sayın Nasır Zeytinoğlu tipi kimseler bu paravaranın arkasında iplerin kendi ellerinde olacağını sanıyorlarsa memleketin şartlarından zerrece haberli değillerdir. 27 Mayıs İhtilâlinden beş yıl sonra ortada yepyeni kuvvetlerle yepyeni bir Türkiye vardır ve bu Türkiyede hic bir şeyin hiç kimse tarafından görülüp anlaşılmadığını sananlar bu toprakların en safdil kimseleridir.

Türkiyede D.P. oyları iktidara getirilmektedir. Hükümetin devirilmesi şekli bir sadizmin bütün unsurlarını taşımaktadır ve bu davranışta çeşitli kimselerin içinde yer etmiş "İnönü Kompleksi"nin belirtilerini görmemek imkansızdır. Daha ortada hiç bir şey yokken salyalı ağızlar vasıtasıyla girişilen hücumlar bir takım kimselerin nasıl emeller beslediklerini ve hangi hayallerin içinde olduklarını gözler önüne sermiştir. "Düşük Başbakan", "Düşük İktidar" tâbirleri yeni edebiyatın sadece iki ibret verici terimidir. Kendisine Millet Meclisi tarafından verilmiş emaneti teslim etmemek için direnmek bir yana, Anayasanın tanıdığı savunma haklarını bile elinin tersiyle nen ve oylamadan önce, bir tek kırmızı oy fazla çıktığı takdirde çekileceğini peşinen ilân eden, gerçekten de Anayasanın hükümet devirme şartı gerçekleştirilemediği halde istifasını sunmakta bir an tereddüt etmeyen bir Başbakan ve bir iktidar bu tarz tecavüzlere reva sayılmamak gerekir. Ama herkes bilmektedir ki İnönü ancak bir semboldür ve gayız ve kinlerin, intikam duygularının hedefi başkadır.

Oyunda oyuncuların yanıldıkları bir nokta mevcuttur. İnönü hiç bir zaman devrilmesi güç bir şahsiyet olmamıştır. İnönü bütün hayatı boyunca kendisimi oyların tayin edeceği kaderin emri altına vermiştir. 1950 dönemeci bunun bir parlak delilidir. Bir tarihte söylediği gibi, "başkalarının istikbal saydıkları şeylerin hepsinin kendisi için mazi olması" İnönüdeki bu istiğnayı anlatacak bir husustur. İnönüyü Mecliste düşürmenin bir güç tarafı hiç bir zaman olmamıştır. Nitekim kırmızı oyların beyaz oyları geçtiği ilk seferde İnönü Başbakanlıktan istifasını sayın Cumhurbaşkanına derhal vermiştir. Mesele bu değildir.

Mesele, İnönüyü düşürenlerin, karşılarında bulacak. ları kuvvetleri zaptırapt altında tutabilmek için gerekli hazırlığa ve tabii güce- sahip olup olmamalarıdır. Bir noktayı iyi belirtmek lâzımdır. Bu kuvvetlerin hareket tarzlarındaki haklılığı tartışmak başkadır, bunların harekete geçip geçmeyeceklerine doğru teşhis koymak başkadir. Birincisi bir kıymet hükmüdür.İkincisi, gerçeklerin doğru ölçülmesidir. D.P. oylarının Türkiyede iktidara geçirilmesinin hiç tepki yaratmayacağını sanmak "iki gözü kör bir politikacı" için bile kabil değildir. Zira D.P. oyları Türkiyede bir temayülün, bir sosyal ve ekonomik anlayışın temsilcisidir. Bu temayülün bu sosyal ve ekonomik anlayışın karşısında bulunanların hiç tepki göstermemelerini beklemek insafla bağdaşan bir davranış değildir. Nitekim İnönünün temsil ettiği temayül, sosyal ve ekonomik anlayış da "İnönü İktidarı" devrinde DP. oylarının mukavemetliyle her an karşı karşıya bırakılmıştır. Şimdi, demokratik oyun ters istikamette işleyecektir.. Başkasıyla mücadele edenler kendileriyle de mücadele edilmesini peşinen kabul etmekle mükelleftirler.

İnönünün siyasi hayattaki başarısının sırrı kudretinin hududunu daima iyi tayin etmiş olmasındadır. Bugün D.P. oylarını 27 Mayısın üzerinden bir tam beş yıl dahi geçmeden Türkiyede iktidara getirmek isteyenler kudretlerininhududunu hangi ölçüde tâyin ediyorlar?

Bu sorunun cevabını çok hadiseye gebe pek yakın istikbal verecektir.

Tabiî Senatörler Grupu halkla hâdiseyi aynı açıdan değerlendirmiş ve onların tebliği halkın içinden gelenlerin kelimelerini beyaz üstüne siyah harflerle nakşetmekten başka şey yap mamıştır. Tarih bugün cereyan edenleri yarın ibretle yazacaktır.

Hükümet

Oyun içinde oyun

(Kapaktaki öncüler)

"Kötü para, iyi parayı piyasadan kovar." Bu, ekonomi ilminde hay li benimsenmiş olan ünlü Greşam kanunudur. Şimdi aynı kanun bir başka sosyal bilim kolu, politika için Ankarada sık sık kullanılmaktadır: "Kötü politikacı iyi politikacıyı siyaset sahnesinden siler.."

Bunan tipik bir örneğini geçtiğimiz haftanın sonlarında yapılan Bütçe oylaması teşkil etti. Muhalif partiler bütün endişelerin üzerine sünger çekerek elele verip, Hükümeti çekilmeye zorladılar ve bu yolda tek bir slogan etrafında birleştiler: "Herşey iktidar için!."

Bu hadise cereyan ederken en iyim serler sanmaktaydılar ki operasyonu yapanlar, doktor tabiriyle "post - operatuvar = ameliyat sonrası'' safhası için de hazırdırlar. Halbuki bu haftanın hadiseleri gösterdi ki ortadaki hazırlık sadece Çankayanın bazı sakinleri için mevcuttur ve siyasi partiler daha ziyade âlet olarak kullanılmışlardır.

Çankayanın dertleri

Bundan bir süre önce, Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel A.P.'nin Genel Başkanlığına seçilmiş bulunan Süleyman Demirelin başkanlığındaki heyeti Çankaya Köşkünde kabul ettiği zaman beklenmeyen, şaşırtıcı bir hadise, cereyan etti. Sonradan bunu, heyetin A.P.'li üyeleri tanıdıklarına hayretle anlattılar. Zaten onların anlatmasına da fazla lüzum kalmadı. Aynı gün, Amerikaya gidecek olan bir valiler heyeti de Cumhurbaşkanının kabul liste sindeydi. Cumhurbaşkanının kendisi A.P. heyetine verdiği "nasihatlar"'dan valilere bahsetti.

Cemal Gürsel, rahatsızlığından beri kendisine mahsus bir hal almış olan ağır konuşma tarzıyla A.P.'lilere intikam gütmemeleri gerektiğini, halbuki bunu güttüklerini söyledi. Sonra, oldukça heyecanlı bir şekilde sordu:

"— Kimden intikam alacaksınız? Benden mi? Benden intikam, alacaksanız, buyurunuz, alınız.."

A.P.'liler Cumhurbaşkanının sözlerinde bir de endişenin ifadesi bulunduğu hususunu düşündüler. Cemal Gürsel devam etti:

"— Alın tabancayı, vurun beni.. Şimdi emir vereceğim, hiç kimse size ilişmeyecek ve burayı serbest olarak terkedeceksiniz.."

A.P.'liler birbirlerine baktılar. Cumhurbaşkanı ne demek istiyordu? Böyle bir şey nasıl olurdu? Cemal Gürsel tekrar sözü aldı:

"— Fakat bu intikamcılık bitmelidir. Memleketin bundan kazanacak bir şeyi yoktur."

Anlaşılıyordu ki Cemal Gürsel, böyle asil bir neticenin alınmasa için, intikam duygularının hedefi saydığı kendi varlığını memlekete adıyordu. A.P. liler bu sözlerden gerekli mânayı çıkarmakta gecikmediler. İçlerinden zaten bir çoğunun, Cumhurbaşkanı Gür sel'in eski briç arkadaşı ve yeni Genel Sekreteri Nasır Zeytinoğlu ile yakın, hattâ sıkı, hattâ sıka-fıkı teması vardı. Çankayada İnönünün başbakanlığından fazla bir memnunluk duyulmadığını biliyorlardı. İnönü daima son derece saygılı bir Başbakan olmuştu. Fakat sorumluluğu ve yetkileri üzerinde hiç bir zaman bir ipoteğe müsaade etmemişti.. Cumhurbaşkanının bazen bizzat, bazen Zeytinoğlunun vasıtasıyla yaptığı tavsiyeleri hep, bu saygılı tavrıyla dinlemekle yetinmişti. Fakat, bilhassa 22 Şubattan sonra meselâ Orduyla ilgili tavsiyeler konusunda olduğu gibi, kendi bildiği yolu, sorumluluğunu alarak takip etmeyi tercih etmişti.

Tuhaftır, İnönünün seçtiği yollar hep doğru çıkmıştı. Halbuki Çankayada bir etraf, Çankayanın sakininin başkanlık etmesini değil hükümet etmesini istemekteydi ve bunu İnönünün hiç bir zaman kabul etmeyeceğini de tabii tamamile müdrikti. Bir başka Başbakan arama lüzumu, Çankaya tepelerinde en ziyade bu sebepten belirdi.

İdeal aday: Ürgüplü

Bizzat Suat Hayri Ürgüplünün bazı sohbetlerinde açıkladığına bakılırsa Gürsel - Ürgüplü temasları bundan bir süre önce başlamıştır. Aslında bu temaslar için "devam etmiştir" tâbiri daha yerindedir. Zira Meclisin bu devresinin başında Gürsel ve Ürgüplü Çankayada komşuluk yapmışlardır. Ürgüplü Senato Başkanlığına seçildikten sonra Cumhurbaşkanlığı köşkünün yanında bulunan, ecnebi misafirler için yapılmış, sonradan Menderes tarafından el konmuş konağı "resmî ikametgâh" olarak kullanmıştır. Ürdünlü, makam arabası olarak da Menderesin eşi için devletçe getirilmiş son model Cadillac'ı seçmiştir. Gürsel bu komşuluk sırasında Senato Başkanını sık sık Köşke, sevdiği türk filmlerinin gösterilişinde hazır bulunması için davet emiş ve Ürgüplüyü "pek yumuşak başlı bir zat" olarak tanımıştır. Ürgüplü, Cumhurbaşkanının bu filmlere olan sevgisini paylaştığını sık sık ifade etmiştir. Şimdi çok kimse, yeni Senato Başkanı Enver Aka bir resmi ikamet-

Suat **Hayri** Ürgüplü
Vay benim köse sakalım

gahta oturmayı reddettiği için konağın boş olduğunu düşünmekte, Başbakan olursa Ürgüplünün tekrar buraya taşınacağını belirmekte ve daima el altında bulunacağını düşünerek memnun olmaktadır.

Gürsel, son zamanlardaki konuşmalarında memleketin durumunun kendisine endişe verdiğini Ürgüplüye söv. lemiş, İnönünün "başarı kazanamadığı" fikrini ifade etmiştir. Zeki Ürgüplü bir takım niyetlerin Çankayada yeşerdiğini ve zaman ile zeminin müsait sayıldığını anlamakta gecikmemiştir. Nitekim daha sonra, Nasır Zeytinoğlu bunları kendisine teyit etmiştir. Nasır Zeytinoğluna bakılırsa tarafsız, yani bağımsız, yani partisiz, yani muallâkta bir Başbakan Çankayadan esen rüzgârlarla yelkenini doldurmaya daima itina edecek, -varsa- kuvvetini oradan aldığını hiç unutmayacak, çeşitli meselelerde, hattâ memleket için bunların en önemlilerinde oranın arzularını yerine getirmekle makamını terketmek arasında tercih yapmak zorunda kalacaktır.

Bu. Çankayadaki "etraf"ın Türkiyedeki hükümet etme devrinin başlangıcı olacaktır.

Bunun yolunun ilk merhalesinin İnönüyü bertaraf etmekten geçtiği açık olduğu için Nasır Zeytinoğlunun yürüttüğü taktikte muhalif partiler alet olarak kullanılmışlardır. İşin eğlenceli tarafı, bu sıralarda bu partilerin de Zeytinoğlu takımını müstakbel iktidarları için âlet olarak kullandıkları zehabında olmalarıdır. Böylece Hükümet Meselesi oyun içinde bir oyun olarak doğmuş, büyümüş, gelişmiştir.

Sam Amcanın oyunları

İçerde bu hazırlıklar yapılırken ve bu çevreler bu sebeplerden İnönüyü bertaraf etmeye çalışırlarken İnönüden

Partili Olmanın Ayıbı

Bir parlâmento, parlamenter rejimi reddetmeden, partili olmadığı için Başbakan seçilen bir kimsenin hükümetine nasıl beyaz oy verebilir? Bir siyasi partiye mensup olanlar, Anayasanın 56. maddesindeki "Siyasi partiler, ister iktidarda ister muhalefette olsunlar. demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır" fıkrasını görmezlikten gelerek, partili olmanın bir nevi ayıp bulunduğunu nasıl tescil ederler?

Bu önümüzdeki günlerde Mecliste görülecektir.

İnönü Hükümetinin düşürülmesine lüzum vardı, lüzum yoktu, düşürülmesinin yolu bu olmamak gerekirdi, bu olmak gerekirdi, bütün bunlar üzerinde tartışma yapmak kabildir. Bu nihayet biraz mantık, biraz fikir, biraz his meselesidir. Ama, İnönü Hükümetinin düşürülmesine kimse itiraz etmediyse bunun sebebi. operasyonun tamamile parlamenter bir usul olması neticesidir. Dört parti birleşmişlerdir. Dört partinin birleşmesiyle Mecliste bir çoğunluk teşekkül etmiştir. Bu çoğunluk İnönü Hükümetinin karşısında vaziyet almıştır. Başbakan istifa etmiştir.

Bu operasyonun tabii sonucu, bu partilerin, aralarından birinin etrafında toplanması ve Hükümeti kurmasıdır. Nitekim, partilerin temayülü bu istikamette olmuştur. Zira parlamenter bir rejimde muallâkta bir başbakanın olamayacağı, olursa duramayacağı, o feci "Merkez-i Umumi Baskısı"nın bütün hükümet bayatını daha baştan keşmekeş haline getireceği bilinen, tecrübesi geçirilmiş bir husustur. Partisiz bir başbakan, koalisyon partilerinden en ufağının lideri yanında dahi sadece bir hiçtir. Bu partiler kendisini Grup toplantılarına bile isterlerse alırlar, isterlerse "Sen dışarda bekle, biz kararımızı verir, sana tebliğ ederiz" diyebilirler. Böyle bir başbakana, tepesi ilk kızanın "Efendi, borazancı başı olmak için bile nefese güvenmek lâzımdır. Sen nene güvendin de Hükümetin başına geçtin" diye çıkışması pek mi büyük bir sürpriz olacaktır?

Bir hükümet, her normal hükümet, nihayet birinci derecede başkanının şahsiyetinin damgasını taşır. Hükümetleri, başındaki zatın ismiyle anmaktaki hikmet budur. Parlâmenter rejimlerde başbakanlığın partinin liderine verilmesinin genel kaide olması da bu yüzdendir. Peki, tarafsızın tarafı nedir?

Nitekim İnönü Hükümetini düşüren siyasi partiler bu tabii görüşleri savunmuşlardır. Ama neticede, ne hikmetse, sistemin temelini inkâr eden ve siyasi parti mensubu olmanın bir özür teşkil ettiğini damgalayan bir formülü uygun ve makbul görmüşlerdir. Hele A.P.'nin bu manevradaki hedefi "A.P.'nin de bu memlekette iktidara gelebileceğinin ve bunun tepki yaratmayacağının ispatı" iken şimdiki formül "A P.'nin bu memlekette iktidar gelemeyeceğinin ve bunun tepki yaratacağının ispatı" mahiyetini alıvermiştir. Kaldı ki formül her hangi bir kimseyi veya kuvveti uyutabilecek nitelikte değildir. Başbakanın partili olması Hükümete sadece zaaf verecektir.

Yazık ki, zedelenen Hükümetten ibaret kalmamaktadır ve siyâsi partileri bugünkü rejimimizin temel taşı sayan zihniyet bizzat bu partiler den dördü tarafından tahrip edilmektedir. Siyasi partiler kendi içlerinden bir başbakan adayının çıkamayacağını, bulunmadığını memlekete ilân ederlerse yarın seçimlerde "Bize oy verin, bizim içimizden adam çıkmaz ama biz çok memleketçi teşekkülleriz, size bir tarafsız adam buluruz" diye mi kampanya yapacaklardır?

Bugün, dikkatsizce ve basiretsiz, ce bir prensiple oynanmaktadır. Bu prensip İhtilâlden sonra, Kurucu Meclis tarafından, bir çok mukavemet kırılarak konulabilmiştir. Şimdi siyasi partiler bu gayrete lâyık bulunmadıklarını ispatın yolunda görünüyorlar. Türkiye, siyasi fikirlerin siyasi partiler içinde geliştiği ve bu fikirlerin siyasi partiler tarafından iktidara gelip tatbik sahasına çıkarıldığı bir memleket olmaktan vazgeçerse kendisini alternatif diye teklif edecek başka ve daha güçlü kuvvetler eksik olmayacaktır.

Siyasi partilerin bu davranışından sonra o kuvvetlere gene hayır demek acaba eskisinden daha mı kolay, yoksa daha mı zor olacaktır? Meclis oyunu kullanırken bu noktayı dikkatle düşünmelidir.

Zurnacının Hayal Sukutu

Osman Bölükbaşı

Kabine düşürülmüş. Ama, henüz nasıl kurulacağı pek belli değil, Her halde, Bölükbaşının "eşit'müessiriyet" prensibi kendisine, tatbik sahası bulamayacak. Kabine siyasî partilere düşürtülmüş, fakat Cumhurbaşkanı Başbakanlığı onlara vermemek için diretiyor. Bölükbaşı söylenip duruyor.

Mecliste, bir koridor köşesi. Kemal Satır, Nihat Erim, Kemah Beyazıt oradalar. Gülüşüyorlar, şakalaşıyorlar, "tesanüt havası"ından bahsediliyor. Etraflarındaki çember büyüdükçe büyüyor. Bir ara A.P.'li İhsan Sabri Çağlayangille M.P.'li Ali Baran Numanoğlu da geliyorlar. Birisi M.P.'nin Nevşehir milletvekiline soruyor:

"— Ne haber, Âli bey! Hükümeti kuruyor musunuz?''

Numanoğlu bir kahkaha atıyor ve "Dinleyin!" diyor. Sonra da bir hikâye anlatıyor:

Ağa oğlunu everiyormuş. Güzel bir düğün yapmak istemiş. Bir davulcuyla bir zurnacı getirmiş. Çalgıcılar başlamışlar çalmaya. Hele zurnacı, ırkının bütün inceliklerini gösteriyormuş. Çaldıkça açılmış, açıldıkça çalmış. Bütün düğünü bir canlılık, neşe kaplamış.

Düğün bitmiş. Ağa çok memnun. Zurnacıyı çağırtmış. Ona demiş ki: "Düğünümü düğün ettin. Varolasın. Söyle bana, ne istersin?"

Zurnacı, bu sefer ırkının âdetlerinin aksine tokgözlü davranmış. "Sağ olasın ağam, ben alacağımı aldım" demiş. Ağa ısrar etmiş: "Yok, yok.. Söyle, ne istersin. Para mı, pul mu, yemek mi, içmek mi? Gönlünden ne geçerse vereceğim.." Zurnacı gene "Bir şey istemem'' demiş, ama ağa diretince: "Peki! O halde, gelini görmek isterim" demiş.

Ağa şaşırmış. Gelin zurnacıya gösterilir mi? Adet değil. Ama bir defa da söz vermiş. Eee, serde ağalık var. "Getirin gelini!", diye buyurmuş. Ge. lini getirmişler. Ağa kızın peçesini tutmuş, kaldırıp yüzünü zurnacıya göstermiş.

Zurnacı bakmış, bakmış. Sonra, başını sallamış:

"— Ben o zurnayı bu surat için mi çaldım, yahu!"

memnun olmayan bir başka çevrenin daha adı ortaya atıldı: Amerika. Muhalif partilerin tam birleşip İnönüyü devirme çalışmalarını açığa çıkardıkları bir sırada Amerika Büyük Elçisinin Demirel ile Oğuzu ziyaret etmesi, en azından dört başı mâmur bir basiretsizlik örneği oldu.

İşin tuhafı, ne zaman İnönünün düşürülmesi veya devrilmesi teşebbüsü olsa bir amerikalının bu teşebbüs sahipleriyle temas aramasıdır. Meşhur 22 Şubattan sadece iki gün önce de Amerika Dış İsteri Bakanlığının Türkiye ile ilgili Müsteşar Yardımcısı Mr. Talbott Ankarada boy göstermiştir. Mr. Talbott derhal. Elciliğin o zamanki müsteşarı Mr. Robert Barnes'ın Kavaklıderede Paris Caddesinin 72 .nu--aralı binasının zemin katındaki dairesinde Talât Aydemir ve arkadaşları ile temasa geçirilmiştir. Hayalci Aydemir bu görüşmeden "moral takviyesi" ile çıkmış ve 22 Şubat macerası sonrasında ,eğer başarı kazanırsa Amerikayı kendi idaresi yanında göreceği ümidi, ne kapılmıştır.

Daha sonraları ise, Kıbrıs konusunda Amerikanın arzuladığı hal çaresini kabul edebilecek bir hükümetin Ankarada kurulup kurulamayacağı son dajlarını Türkiyeye gönderilen General Porter yapmıştır.

Şimdi, Demirelin bir "key man" re_ lâkki edildiği amerikan gazetelerinde dahi belirtilmektedir. "Key man = Ânahtar adam'', amerikanların çeşitli ülkelerde köşe başlarını tutmuş, kendilerine yakın adamlar için kullandıkları tâbirdir. Büyük Elçi Hare'in böyle bir zamanda bu "key man"i ziyaret etmesi, amerikalıların bizim, yeni ve haysiyetli dış politikamızdan pek hoşlanmamaları, Cumhurbaşkanlığı senatörü Köksalın Podgorniyin Mecliste konuşmasını önlemek için çıkış yapması, meşhur New York Times'ın "Türkler de Moskovaya yaptıkları ziyaretten uzun vadede pişman olacaklardır" diye yazması türk umumî efkârında tereddütler ve şüpheler yaratmakta gecikmemiştir.

Amerikanın hiç bir memleketin iç işine karışmamak diye bir âdetinin bulunmadığına inanılsaydı bu şüpheler böylesine heyecan yaratmayabilirdi. Fakat Vietnam misali Türkiyede az kimsenin meçhulüdür.

Mamafih, perdenin arkasında Amerikanın bulunup bulunmadığı meselesi en ziyade C.K.M.P. Genel Baş-

Nasır Zeytinoğlu

Perdenin arkasındaki oyuncu

kanı Ahmet Oğuzun AKİS'e verdiği bir demeçten sonra alevlenmiştir.

Oğuzun yeni sözleri

Bir takım A.P. çevrelerinin sanki Oğuz tarafından tekzip edilmiş veya yanlış tefsir edilmiş gibi gösterdikleri, fakat aslında Oğuz tarafından büyük bir dürüstlük kabul edilen o sözler - Oğuz sadece, bir gazetenin bu sözleri Amerika Büyük Elçisiyle yaptığı konuşmadan sonra söylenilmiş sanmasını düzeltmiştir. Gerçekten de AKİS muhabiri Oğuzla bu konuşmadan önce görüşmüştür ve bu husus dergide belirtilmiştir, derin yankılar uyandırmıştır. (Bk. AKİS - Sayı: 556)

Oğuzun geçen hafta söylediği, fakat bu dergide o zaman yazılmayan bir diğer sözde şudur:

"— Amerika yaptığı dış yardımı, bu ülkelere sattığı ham ve mamul maddelerle geri almaktadır. Onun için işine gelen hükümete bol bol yardım yapar, istediğini elde eder. AP iktidara geldiğinde, çizdiğim tablo ile memlekette iyi propaganda yapacak ve gene seçilecektir. Onun için burunlarının sürtüleceğini pek sanmam.."

Oğuz sadece, bir şeyler bilen, bir. şeyler duymuş olan bir liderdir. Oysa önemli ve üzerinde durulması gereken husus, bir şeyler vaadeden ve buna karşılık yardım vaadi yaptığı belirtilen bir parti liderinin, Süleyman Demirelin durumudur ki, şimdilik söylenti halinde olan bu vaadlerden birinin dahi gerçekleşmesi halinde bu işbilir mühendise karşı gösterilecek tepki herhalde birkaç bildiriden ibaret olmıyacaktır.

Bu hadiseler sonunda üzerine şimşek çeken bir başkası Büyük Elçi Hare olmuştur. Bir takım gençlik teşekkülü leri Hare'i "İstenmeyen Adam" ilân ederken Ankaradaki amerikalılar dahi kendisini basiretsiz bulmaktadırlar. Bundan birkaç gün önce Büyük Elçinin verdiği bir yemekte hazır bulunan amerikalılar Hare'in siyasi partilerle temasını ve bütçe oylaması sonucunu kastederek şöyle demişlerdir:

"— Bu tertip gayet kötü hazırlanmıştır ve neticeleri de kötü olacaktır."

Gayrete gelenler

Bölükbaşının tatlı bir zurna sesiyle başlayıp Demirelin amplifikatöründe büyültülen ve sonra bu motörlerden kuvvet alan "İnönüyü düşürme manevrası" ilk olumlu meyvalarını geçen haftanın sonunda verdi. Havaya kendilerini kaptıran Y.T.P. ve C.K.M.P, Gruplarının Bütçeye kırmızı oy verecekleri haberi A.P. Millet Meclisi Grupu Başkanlık odasını bayram yerine çevirdi. Hele bu sırada bir takım Bağımsızın İnönüden ayrılıp vaadkâr Demirele teveccüh ettikleri anlaşılınca neşe büsbütün arttı. Mecliste zaten bir kaç gündür kesif bir "Bağımsız avı" başlamıştı ve bu avın başarılı avcılarından Turhan Bilgin keklik avlamakla meşguldü. Bağımsızların arasında ise karakter kuvvetleriyle kendilerini türk umumî efkârına sevdirmiş ve saydırmış Cevdet Perinler, Fethi Doğançaylar mil lete, memlekete Bakan olarak arz-ı hiz met etme ümidinin şevki içindeydiler.

Ancak bütün toplantılara karşılıklı verilen sözlere rağmen, doğrusu az kim se İnönü Hükümetinin çekileceğini ümid ediyordu. Adeta beklenen birşey vardı: İnönü kürsüye gelecek, sert bir konuşma yapacak ve beyaz oyları toplayıverecek! Sadece CHP'liler veya tarafsızlar değil, başta AP olmak üzere, bütün muhalefet partileri aynı havanın içindeydiler.

Bu arada, birkaç saat önce Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in yapmış olduğu açıklama AP kampında yürekleri ferahlattı. Gürsel, daha ortada ne oylama, ne çekilmiş bir hükümet ve ne de Süleyman Demirelden gelen bir talep mevcut olduğu halde, parlamenter olmıyan AP Genel Başkanını kontenjanından senatör yapacağını söylemişti. Bu, en azından, Cumhurbaşkanının kendilerini desteklediği anlamına gelir di. Ama ne olursa olsun, en azından 3-4 başarısız tecrübe geçirmiş olan AP milletvekilleri bir türlü İnönüyü mağlup edebileceklerine inanamıyorlardı.

Nitekim AP Genel Başkan Yardımcısı Cihat Bilgehan dahi bir AKİS muhabirine bu endişesini şu sözlerle açıklamaktan kendini alamadı:

"— Geçenlerde bakkal bana, "İnönü çok susuyor, bunun altından bir şey çıkacak" dedi. Ben de çok merak ediyorum. Başbakanın mutlaka bir plânı var, ama bu plân nedir, bilmiyoruz?."

Gerçekten İnönünün oylamayla ilgili olarak bir plânı vardı ama bu ne

Raymond Hare
Kaş yapayım derken...

C.H.P Grupu İnönüyü alkışlıyor
1957 - 60 ruhu

AP'lilerin ve ne de diğerlerinin umdukları gibi, "yerleri sarsacak nitelikte, müthiş bir oyun" değildi. Başbakan İsmet İnönü, daha oylamadan çok önce, "Bir beyaz oy eksik olursa çekilirim" demişti. İşte, AP'lileri dehşetle ürperten "esrarlı plân" da bundan başka bir şey değildi. Aslında çok sade görünen bu plânın en kuvvetli yönü gerek AP ve gerekse diğer partilere İnönünün koymuş olduğu teşhistir. Zira İnönü bilmektedir ki, bütün entrikalardan çok, AP'li 'yıpratacak olan, iktidar koltuğudur. Bölükbaşılı, Ahmet Oğuzlu, Alicanlı bir koalisyondur. Müstakbel -entellektüel_ AP Bakanlarıdır ve doymak bilmeyen parti teşkilâtıdır.

Nitekim Başkan Mekkî Keskin mikrofondan keyifli bir şekilde. "Şimdi, oylama sonucunu açıklıyorum: 225 red, 197 kabul. 1965 Bütçesi reddedilmiş bulunmaktadır!" diye seslenince salonda ne alkış, ne de müspet veya menfi bir tezahürat görüldü: AP sıralarında şaşkin bir hava yardı:

"— Bu işi biz mi başardık?!."

Sonuç açıklandıktan sonra İnönünün kürsüye gelerek, Hükümetinin bir saat sonra çekileceğini bildirmesi üzerine bu şaşkınlık büsbütün arttı. AP'liler birer ikişer salonu terkederken. koca salonda tek taşkınlık yapan milletvekili Bölükbaşı oldu. İrikıyım lider bağırıyordu:

"— Hükümet çekilmedi, iskat edildi!"

CHP'li Burhan Akdağ buna şöyle cevap verdi:

"— Doğru!.. Devlet şimdi Morrison Süleymanın emin ellerinde!.."

Pazartesi sabahı saat 9.30'da gözler ve dikkatler Çankayadaki Köşke çevrilmişi. Hükümet buhranı günlerinin alışılmış tablosu Köşkün önünde şekil lenmişti. Yüze yakın gazeteci ve onların arabaları Köşkün giriş yolunu süslüyordu. Daha önceki buhranlara göre tek değişiklik, sıfırın altındaki, kalemleri donduran soğuğa rağmen bu defa gazetecilere insaf edilmemesi ve

Alican **konuşurken İnönü ve Satır**

Yar bana bir eğlence

Çay ve paça

Yok, yok. İnsanlar zamanla daha insaflı, daha müsamahakâr olmaya başlıyorlar.

İsmet Paşanın iktidardan ilk ayrıldığı 1950 yılları kimin hatırında değildir ki? O günlerin D.P.'lilerinin teklifleri şuydu: "İnanünün derisini yüzüp, içine saman doldurmalı..", "İnönüyü hudut dışı etmeli."

Halbuki bakın, bugünün A.P. lilerine! Daha A.P.'nin hükümeti bile kurulmuş değil ama Milliyetin İznik muhabiri bildiriyor: "İlçemiz İnönü mahallesinin AP.'li muhtarı Selâhaddin Tavşanlı, mahallesinin adını değiştirmek için imza toplamaya başlamıştır."

Ah, ah! Baş hep o baş da, değişik olan sadece traş. Üste lik bu, daha çayı görmeden paçasını sıvayan. Hele bir de çay görünsün, bakınız paçalardan neler ve neler akacak.

Kıymalı börek

Süleyman Demirelin niçin Başbakanlığa getirilmemiş olduğu açıklanmıştır. Süleyman Demirel kıyılamamıştır! A.P. Genel Başkanının harcanılmak istenmediği yetkili ağızlar tarafından ifade olunmuştur.

Bir defa, hiç böyle mülahazalarla Başbakan seçildiği görülmemistir. Bir koca parti, kıymış. Süleyman Demireli kendi Genel Başkanlığına getirmiş. Sonra bu parti, onun Genel Başkanlığında bir hareket tertiplemiş, Hükümeti devirmiş. "Aaa. yazık olur çocukcağıza, ben ona kıyamam" demek biraz fazla yumuşak kalplilik değil midir ?

Ama. asıl, Demirele kıymak yazık oluyor da şu talihsiz "Ürgüplüyü harcamak neden günah olmuyormuş? Zira "Demirele kıyamadım, ona Başbakanlığı vermedim'' demek, "Ürgüplüye kıydım, onu Başbakan yaptım. oh olsun'' demek değil midir?

Kim bilir belki de bu, Bölükbaşı ile Alicanın varlıkları düşünülerek alınmış bir şefkatli tutumdur!

onların nizamiyedeki sıcak binaya alınmamaları idi. Köşkün bu defaki tutumunda bir başka kararlılık ve bir başka müsamahasızlık vardı sanki..

Hükümeti düşürme organizasyonun da ön panda görünen Demirel Köşke girerken soğukkanlı görünmek için epey uğraştı. Alican herkesten önce, Bölükbaşı ise, son model bir Impala otomobilin içinde kabararaktan -en sonrageldi. Randevuya geç kalmanın ve bekletmenin üstünlük duygusu içinde:

"— Geç kaldım!.." dedi.

Cumhurbaşkanı Gürsel, toplantının ilk anlarında da çok dinlemek taraflısı görünüyordu. Devlet Başkanı, Türkiyenin politik, iktisadi, şartlarını ve hükümetin düşmesinden doğan durumu belirten bir açış konuşmasından sonra sözü liderlere bıraktı. Liderler dinleyen bir munatap bulunca, alabil diklerine şakımaya başladılar.

Alican:

"— Parlâmentoda en kalabalık grup olan AP'nin bu hükümette ağırlık noktasını teşkil edeceği ve yükün büyük kısmını çekeceği şüphesizdir. Bu sebeple Başbakanın AP'den olması gerekir" dedi.

Ahmet Oğuz bu görüşü destekledi. Demirel de yaptığı konuşmada, TBMM üyesi olmadığını belirtmekle beraber, Gürselin daha önce, kendisine senatörlük unvanını tevdi edeceğini duymaktan gelen bir cesaretle, Başbakan adaylığına talip oldu "Şeref duyarım, Paşam" dedi.

Görüş açıklama sırası Bölükbaşıya gelmişti. İrikıyım lider "müsaade buyurursanız" diye lâfa girdi ve boğazını temizledikten sonra inci kıymetindeki fikrini açıklayiverdi:

"— Dört parti koalisyonda eşit şart lar ve eşit müessiriyetle temsil edilmelidir..."

MP liderinin, konuşulanla ilgili olmıyan bu lâfı şaşkınlık yarattı. Anlaşılan, Bölükbaşı, Memduh Erdemirle İsmail Hakkı Akdoğanı nasıl Bakan yapacağından başka şeyle pek meşgul değildi.

Alicanın nobranlığı, böyle bir durumda tepmeden edemezdi. Nitekim yeni ortağı Bölükbaşının lâfını ağzına tikiverdi:

"— Bu teklif bu durumda yersizdir. Önce Başbakanı tesbit edelim, sonra Kabine konusunu görüşürüz."

Bölükbaşı, duruma bozulmakla beraber üstelemedi. Elindeki kâğıda Alicanın lâfını kaydedip, bir vesika olarak çantasına atmakla yetindi... Ancak Bölükbaşının öfkesi toplantıdan sonra arttı. MP liderinin, daha sonra, Alicanın geçimsizliği hakkında İnönünün müşahedesine katıldığı kulislerde yayılan bir haber oldu. Hattâ "dönen berber aynaları"ndan bahsedildi.

Sürpriz

Liderler Başbakanın kimliği konusundaki fikirlerini açıklamışlardı. Artık, Gürsel "Demireli tayin eyledim" demesini bekliyorlardı.

Cumhurbaşkanı tane tane cümleler le söze girdi:

"— Dört partinin işbirliği milli iradenin tecellisidir. Memnun oldum..."

Demirel. tarihi anın gelip çattığı hissiyle yerinde kıpırdanmaya başlamıştı. İşte, şimdi kendisinin Başbakan lığı açıklanacaktı.

Ancak, Gürselin konuşması herkesi şasırtıverdi! Cumhurbaşkanı, memleketin bir **intikal** devresinde olduğunu anlatmaya başlamıştı: İhtilâlden bu yana çok geçmemişti, gerçi **Ordu** demokratik bir tayine bir şey demezdi, ama gençliğin, sendikaların ve **aydınların** bir AP'linin Başbakanlığı karşısında sokağa dökülmeleri ihtimalinden endişe edilmekteydi... ve sözünü bağladı:

"— Demireli takdir ediyorum, ama şimdi kullanılmasını, yıpranmaması bakımından da istemiyorum. Teklifim **şudur:** Parlâmento içinden veya dışından bir bağımsız şahıs Kabineyi kurmalıdır..."

Bunun **ardından,** Gürselin **favorisi** açıklandı: Parlâmento içinden bağımsız aday olarak Fahri Özdilek. Bu, bir zemin yoklaması**ydı.**

İsim bir soğuk duş tesiri yarattı. Bölükbaşı morardı, Ahmet Oğuz bembeyaz oldu, Alicanın saçları kabardı. Demirel ise ne yapacağını bilemediğinden gülümsemeğe başladı. Gürsel, yarattığı şaşkınlıktan âdeta memnun olmuştu. Liderler bu hava içinde, empoze edilecek daha yumuşak bir ismi kabullenebilirlerdi. Devam etti:

"— Aklıma Parlâmento içinden Suat Hayri Ürgüplü de geliyor. Ama o da Senato Başkanlığı seçimi ile zaafa uğramıştır. Onu AP'nin kabul edeceğini sanmıyorum. TBMM dışından bir bağımsız da kabineyi kurabilir. Bu, Üniversiteden olabilir..."

Gürsel bundan sonra. Türkiyedeki bellibaşlı "Key man"lerden olduğu ifade edilen Orta Doğu Üniversitesi rektörü Kemal Kurdasın adını ileri sürdü. Bu arada Başbakanlık için. İstanbul Üniversitesinin Ömer Celal Sarçının bile ismi geçti...

Liderler, bir oyuna geldiklerini hissediyorlar, fakat engin tecrübeleri nasıl davranmaları gerektiği konusunda her hangi bir ilhamı kendilerinden esirgiyordu. Bölükbaşı, "aman oyuna gelmi-

Anayasanın Hükümleri

Bir hükümet Mecliste düşürüldüğü takdirde o hükümet, yenisi kuruluncaya kadar, Cumhurbaşkanı tarafından görevinde geçici olarak bırakılır. Cumhurbaşkanı yeni Başbakan adayını seçer. Başbakan adayı gerekli temasları yapar ve görevi kabul edip etmediğini Cumhurbaşkanına bildirir. Kabul ederse Hükümetinin listesini Cumhurbaşkanına sunar. Bu liste Mecliste okunur. O andan itibaren eski hükümetin görevi sona erer.- Meclisten henüz güven oyu almamış olmakla beraber işleri Başbakan adayı ve Bakan adayları yürütürler.

Bakanlar Kurulunun programı, kuruluşundan en geç bir hafta içinde Başbakan veya bir Bakan tarafından Meclislerde okunur ve Millet Meclisinde güven oyuna başvurulur. Güven oyu için görüşmeler, programın okunmasından iki tam gün geçtikten sonra başlar ve görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra, oylama yapılır. Hükümetin güven oyu almış sayılması için beyaz oyların kırmızı oylardan fazla bulunması kâfidir: Üye tam sayısının salt çoğunluğuna, yani bugünkü hesapla 226 oya ihtiyaç yoktur. 226 oy, Hükümeti, devirmek için gereklidir. İnönü Hükümeti aleyhinde Mecliste 225 kırmızı oy verilmiştir, fakat İnönü bunu güvensizlik sayarak istifasını sunmuştur.

Yeni hükümet güven oyu alamadığı takdirde bunu Cumhurbaşkanına bildirir. Cumhurbaşkanı yeni bir Başbakan adayı seçer. Bu aday kendi hükümetinin üstesini Cumhurbaşkanına bildirip te liste Meclislerde okununcaya kadar işleri güven oyu alamamış o ekip tedvir eder.

Bu muameleler bir hükümet güven oyu alıncaya kadar devam eder.

yeyim" **diye yıllardır** İnönüye dört açarak tevcih ettiği şüpheci gözlerini şimdi Cumhurbaşkanına dikmişti. Alican ve Ahmet Oğuz susuyorlardı...

Bir sacayağı

Çiçeği burnunda Genel Başkan Demirel, ilk çıkışı yapan lider oldu. Fakat bu çıkış -sebebi ve mahiyeti **meçhul-** bir acelecilikten başka anlam taşımıyordu. Kendi Başbakan adaylığından ve AP'nin iktidarından hemencecik vazgeçmiş bir eda içinde:

"— Eğer TBMM dışından bağımsız aday Üniversiteden olacaksa, Ankara Üniversitesi rektörü İhsan Doğramacı da olabilirr...." dedi.

İhtisasını Amerikada yapmış olan İhsan Doğramacıya Ankara siyasi çevrelerinde, Türkiyedeki birinci sınıf "key man"lerden nazarı ile bakılmaktadır. Doğramacı, bir iş adamı **olan** Demirelin AP Genel Başkanlığına seçilmesini ilk tebrik eden Üniversite mensubudur. Hem de Genel Merkeze gelerek! Zaten Demirel - Kurdaş - Doğramacı bir sacayağı teşkil etmektedirler ve temasları Zeytinoğlu iledir.

Demirelin, Bağımsız Başbakan fikrine böyle aniden yanaşması, Alican, Oğuz ve Bölükbaşı üzerinde çok kötü bir tesir yaratmıştı. Oğuz derhal söz aldı ve sert bir dille, Cumhurbaşkanı, nın teklifini tenkit etti: Bu teklif parlamenter teamüllere ve demokrasi anlayışına aykırı idi. Bir hükümet düşürülmüştü, yerine kurulacak olan hükümetin sorumluluğu hükümeti düşüren en büyük partiye verilmeliydi... Alican da aynı görüşü destekledi. Fakat Gürsel teklifinde ısrar ediyordu. Bunun üzerine yine Demirel beklenilmedik bir çözülme göstererek Bağımsız bir Başbakanın başkanlığında bir bütün partiler koalisyonunu imâ etti. Küçük partilerin liderleri, Demirelin bu yanar döner davranışları karşısında, kazandıklarını zannettikleri demokrasi zaferinin bir masaldan başka bir şey olmadığını hissettiler ve en aykırı görüşü ileri sürdüler: Eğer Başbakan AP'den olmazsa hükümeti tekrar **CHP'nin** kurması en doğru yoldu... Bu teklife iltifat etmeyen Gürsel, Bağımsız Başbakan üzerinde, parti liderlerine, düşünmelerini ve karar almalarını söyledi. İlk toplantı bu hava içinde sona erdi.

Mecliste bir A.P.'li uyuyor

*"Altı da bir üstü **de bir** bu dünyanın."*

Liderler Çankayadan çıkarken, Hükümetin akşama kadar kurulacağını, anlaşma zemini üzeninde ilerleme kaydedildiğini basın mensuplarına en iyimser tebessümlerle açıkladılar.

Fakat, Demirelin aklında asıl bir AP - CHP koalisyonu vardı. Bu, AP tarafından bir kurtuluş ışığı olarak tecrübeye değer görüldü. Mecliste arslanlar gibi ve en sert edayla "reesd" diye bağıran bu partinin Senato Grup Başkanı İhsan Sabri Çaglayangil yemedi içmedi, aldığı direktifi yerine getirmek için Kemal Satırı aradı. Çağlayangil Satırla Anadolu Klübünde görüştü. Acaba bir AP - CHP koalisyonu olamaz mıydı? Aldığı cevap: "CHP için böyle bir şey, ancak seçimden sonra, o da zaruret halinde düşünülebilir"den ileri geçmedi. Böylece, Gümüşpalanın "Paşam bize ışık tut" şeklindeki teşebbüsünü çok andıran bu teşebbüs de fiyasko ile sonuçlandı.

Bu arada, küçük partilerin liderleri ayılmaya başlamışlar ve çift taraflı bir oyuna geldiklerini anlamışlardı. Demirelin politik şahsiyeti de artık teşhis ediliyordu: Gelene ağam, gidene paşam ve istisnasız herşeye evet! Bu durumdan özellikle CKMP'liler yakınıyorlar, "Demirel kiminle konuşsa evet diyor, fakat bu evet in müddeti köşeyi dönünceye kadar..." diyorlardı.

Pazarlık mı, tâyin mi?

Liderler, Çankayadaki ilk toplantıdan sonra yetkili organları ile danışma işine giriştiler. Grupların ve Genel İdare kurullarının Gürselin tutumu karşısındaki tepkileri önce şaşkınlık, sonra ise öfke şeklinde belirdi. En büyük tepki AP Merkez İdare Kurulundan geldi. Demirelin anlattıkları ve hele liderlerinin "evet"e yakın bir cevap vermiş olması, "millî iradeci", ya da iktidar heveslisi AP'lileri gerçeklerle karşı karşıya getirmişti. İlk davranış bir isyan- şeklinde oldu. AP yetkili organı, Demirelin Bağımsız Başbakan için Gürsele verdiği müsbet cevaba rağmen Demirelin Başbakan adaylığında ısrar kararı aldı, bunu Gürsele iletmekle Genel Başkanı görevli kıldı. CKMP Grupu da Demirel veya bir başka AP"linin başbakanlığı dışındaki formüllere karşı idi. Alicanın YTP'si ile Bölükbaşının MP'si ise, daha az tepki gösterdi. Onlar ne olursa olsun bir hükümet kurulmasını istiyorlar ve memleketi hükümetsiz bırakmanın büyük sorumluluğundan kurtulmaya can atıyorlardı.

Bu arada AP kazanı da kaynamağa başlamış, Genel Başkana duyulan güvensizlik ile öfkenin yarattığı bir **kay**naşma çeşitli yönler kazanmıştı. Hâlâ partinin kilit noktalarında bulunun Bilgiççiler, Demireli saf dışı ederek Saadettin Bilgicin başbakanlığını gerçekleştirecek bir çare aramaya **koyulmuşlardı.** Grup İdare Heyeti bunu gerçekleştirme yolunda ihtiyatsızlık **denile-**

bilecek bir adım atarak bir Başbakan adayı için oylama yaptı. Oylamanın sonucu, iki muhalife karşı, Bilgicin Başbakan adaylığının kararlaştırılması oldu .Bilgiçi Başbakan adayı yapmak isteyenler, tarafsız bir Başbakan adayının, Hükümete karşı girişilen ortak muhalefet hareketini yozlaştıracagını ifade ediyorlar, Demirel senatör olamaz ve bu yüzden Başbakan adaylığı gerçekleşmezse bu takdirde AP'den, başka bir adayın gösterilmesi gerektiğini söylüyorlardı. Tabii bu "başka bir aday" Bilgiçten başkası değildi.

Liderler Pazartesi günü öğleden sonra başlayan ikinci toplantıya bu hava içinde gittiler. Burada Demirelin Başbakanlığı veya bir başka AP'linin adaylığı üzerinde ısrar edilecekti. Fakat içeri gidince Demirel yine palamarları çözüverdi. Diğer liderler biraz dayattılar ,Gürsel ise karşısında adım adım çekilen müzakereciler görmenin sevinci ile durmadan hamle yapıyor, ilk fikrinde ısrar ediyordu: Bağımsız Başbakan! Ancak, burada, Gürselin unuttuğu birşey vardı: Anayasa!

Neticede liderler, en büyük partinin temsilcisinde görülen cesaretsizliğin de tesiri ile mukavemeti gevşettiler, fakat taviz istiyorlardı. Tarafsız Başbakan hiç olmazsa Meclis dışından değil, Meclis içinden olmalıydı. Bu toplantıda Alican, Ürgüplünün ismini tekrar ortaya attı. Herhangi bir ısrar alınmadan bu konuda yetkili organların fikri alınarak, gece görüşmelere devam etmek üzere Çankayadan aşağı inildi.

"He" deme safhası

Aşağıdaki tepki beklenildiği gibi, hüsran oldu. MP ve YTP Ürgüplünün adaylığı konusunu desteklemeğe hazır görünüyorlardı. CKMP ise halâ "hayır" havasında idi. AP'ye gelince, "Ben deli değilim, APye girmem" lâfını yakın bir zaman önce kullanmış olan Ürgüplü ye bir türlü ısınamıyordu. Akşam yapılacak olan üçüncü toplantı yaklaştığı hâlde bir ilerleme sağlanamadı. Liderler bunun üzerine gece toplantısını iptal etmeye karar verdiler. Çankayaya telefon edildi. Fakat oradan gelen cevap bir ültimatomdu: "İptal için de buraya gelinmesi lâzımdır!"

Liderler iptal için yukarı çıktılar, fakat Gürselin konuşmaya devam isteği üzerine, iki saat kadar süren bir görüşme yapıldı. Bu görüşmede Cumhurbaşkanı, tamamen bir pazarlık havasi içinde, Anayasanın kendisine tanıdığı "tayin"' yetkisini iyice aşarak, Ürgüplünün kabulünü istedi ve yarın saat 15'e kadar -âdeta mehil gibi- **bir** ara verildi.

Liderler Çankayadan tamamen ambale olmuş durumda çıktılar. Demirel susuyor, Ahmet Oğuz ve Seyfi Öztürk anlaşma sağlanamadığını ihsas ediyor, Alican ise bir aday üzerinde mutabakat sağlandığını açıklıyordu.

Pazartesiyi Salıya bağlıyan gece, Demirelin AP Genel İdare Kurulu ve Grup Yönetim Kurulları ile yaptığı toplantı, bu sebeple bir kördöğüşü halinde geçti. Demirel arkadaşlarından, Ürgüplüyü kabul etmelerini istiyordu. Anacak karşılaştığı direnç, bardakları ve camları, kıracak kadar şiddetli oldu. Demirelin söylediği, Ürgüplünün bir süre sonra AP'ye yakınlaştırılabilecegi ve bu manevra için kendisine güvenilmesi idi. AP'liler ise kendi iktidarlarını istiyorlar, Bakanlık, iktidar nimetleri gibi cazip ümitlerin, bir bağımsızın başbakanlığı halinde uçup gidece ğinden korkuyorlardı. Sabaha karşı, Demirel mukavemetleri zayıflattı ve

İnönünün çekilen Reform Kabinesi

Kendi gitti ismi kaldı, yadigâr

kendisine tam yetki verilmesini kabul ettirdi. Ancak AP organları bu yetkiyi, kendisinin veya bir başka AP'linin baş bakanlığı için bir defa daha ısrar etmesi ve hiç bir çare kalmazsa Ürgüplüyü kabul etmesi şartıyla verdiler.

Salı sabahı, Ürgüplünün Başbakan adaylığı aşağı yukarı kesinleşmişti. Ortada ikna edilecek tek parti olarak CKMP kalmıştı. Sabahleyin erken saatte Demirel, Faruk Sükan ve Ali Naili Erdem halâ direten Ahmet Oğuzu ziyaret ettiler, tâviz verdiler, ısrar ettiler ve neticede bir "evet" cevabı almayı başardılar. Artık öğleden sonra saat 15'te Gürsele gitmek ve mutabakat bildirmekten başka yapılacak iş kalmamış görünüyordu. Hastalık bahanesi ile İstanbula gitmiş olan Ürgüplü de sabahleyin Ankaraya gelmiş ve neticeyi beklemeye koyulmuştu.

Oyunun yarattığı tepki

Bu arada, muhalefet partilerinin bu tavizkâr ve sorumsuz davranışlarının ne mânaya geldiği, durup dururken bütün halk oyuna açıklanıverdi. Cumhuriyet Senatosunda Ahmet Yıldızın yaptığı konuşma ile Anayasanın ve rejimin gönüllü bekçiliğini devam ettirecekleri ümidini veren Tabiî Senatörler bir toplantı yaptılar ve aldıkları kararı bir bildiri ile açıkladılar:

Tabii senatörler, bildiriyi gazetecilere şöyle izah ettiler:

"— Parlamenter usul, hükümeti düşüren en büyük muhalefet partisinin göstereceği adaya veya başka bir adaya pazarlık yapmadan görevin tevdiidlr. Anayasadaki tayin kelimesi bunu kasteder. Oysa tutulan yol tamamen bir zorlamadır. Hem, iktidarın sorumluluğunu yüklenen bir parti. İktidardan düşürüldükten sonra varılan netice de tamamen mantıksızdır. Çünkü bir tarafsızın başbakanlığı halinde iktidarın sorumluluğunu hangi partinin taşıdığını kestirmek zordur...."

İşin garip tarafı, dörtlü koalisyonu kuracak olanlar da dahil olmak üzere bütün partilerin mensupları kulislerde buna yakın veya tam bu fikri durmaksızın tekrarlamaktadırlar. Ancak iş uygulamaya gelince, tamamen ters yönlere gidilmiş, tam bir arap saçı yaratılmıştır. Bu yüzden partililer liderlerine, Tabiî Senatörler eski başkanlarına tam olarak karşı bir durum almışlardır.

AP Grupunda da, sahneye konulan bu oyuna büyük, bir direnç mevcuttur. Salı sabahı Ürgüplü üzerinde anlaşmaya varıldıktan sonra bile bu direnç devam etmiş, hattâ liderler Çankayaya çıkmadan iki saat önce AP Grupu işe

Sırça Köşkte Demirel
Taş : *Morrison*

kökten hayır demek eğilimini göstermiş. Bilgiç taraftarlarının isteği üzerine, fakat onlara haber verilmeden alelacele toplanan Grupta Demirel herhangi bir müzakere açılmamasını sağlıyabilmiştlr. Ancak, Grup toplantısından sonra vaziyetten haberi olan, yada toplantıda konuşmak fırsatı bulamıyanların öfkesi de "müthiş" kelimesi ile mütenasip dereceye yükselmiştir.

Meselâ, Samsun milletvekili Mehmet Başaran toplantıdan sonra koridorda âdeta bağırarak, Demirele böyle bir yetki verilmesini tenkit etmiştir. Başaranın kanunî sebeplerle aynen yayınlanamayan sözleri çok AP'linin hislerini ifade etmektedir.

Ya, Bakanlar?

İzmir milletvekili Şinasi Osma, dişlerini gıcırdatarak:

"— Eğer böyle olursa, Hükümet AP. Grupundan zırnık rey alamaz!" dedi.

Şinasi Osmayı bu öfkeye sürükleyen ne Anayasanın ihlâli ihtimali, ne de oyuna gelmiş olmaktır. Onun sebepleri kendine göredir. Malik Yolaçın bu kabineye de spor işlerinden sorumlu Devlet Bakanı olarak girmesi ihtimalini öğrenince kendi Spor Bakanlığının uçacağından kuşkulanarak yukarıdaki tepkiyi göstermiştir.

Şinasi Osma bu tepkiyi gösterdiği sırada ise Parti liderleri ve daha sonra Ürgüplü Çankaya'ya gitmişler ve Hükümetin kuruluş hazırlıklarına girişmişlerdir.

Sabahleyin, yukarıya çıkmadan önce bir demeç veren ve "avrupaî usuller" takip edeceğini açıklayan, daha sonra bu usullerin ne olduğunu soran bir gazeteciye meseleyi "ağzımdan kaçtı !" diye izah edecek kadar şaşkın görünen Ürgüplü, öğleden sonra başlıyan ve üçbuçuk saat süren toplantının sonunda "Başbakan adayı" olarak ilân edilmiştir. Çarşamba sabahı ise parti liderleri ile; Başbakan adayı, bakanlık kontenjanlarını ve Başbakan Yardımcılıkları meselesini görüşmek üzere toplanmışlardır. Toplantıdan önce Alican Başbakan Yardımcılığını kabul etmiyeceğini açıklamıştır. Bu durumda Ahmet Oğuz ve Bölükbaşının "sandalyaya teşne" görünmek endişesi ile görev kabul etmiyecekleri sanılmaktadır. Demirelin ise Başbakan Yardımcısı olacağı kulislerde ifade edilmektedir.

Bakanlık kontenjanları meselesi, daha önceden -Bölükbaşının ilkin 6

Bakanlık istemesine rağmen, küçük partilere üçer, AP'ye 10, ya da 9 Bakan düşecek şekilde halledilmiştir. Partilerin yetkili organları bakan adaylarını tesbit ederek Ürgüplüye verecekler, o da Kabinesini kuracaktır. Bu arada, bu oyunun başlıca sahneye koyucularından Nasır Zeytinoğlunun İçişleri Bakanlığının da "halledileceği" ifade edilmektedir. Zaten, Cumhurbaşkanı bu meseleyi liderlere açıkça ihsas etmiş bulunmaktadır. Şimdi başlıyacak olan, Bakanlık kavgasıdır. Daha ortada birşey yokken, Maliye Bakanlığına giderek kendini müstakbel Bakan olarak tanıtan ve çalışmaları teftiş eden İhsan Gürsan, Köy İşleri Bakalığına hükümet düştükten bir saat sonra adaylığını koyan ve Lebit Yurdoğlu ile beraber resim çektiren Muslihittin Gürerlerin partisinde bu işler biraz hızlı geçeceğe benzemektedir.

Çankayada bu çalışmalar devam ederken bir çok AP'li, çeşitli sebeplerle, Osmanınkine benzer tehditler savurmaya koyulmuştur. Bunun anlamı Demirelin idaresindeki AP Grupunun Gümüşpalanın zamanındaki cadı kazanı niteliğine bürünmekte olduğudur. Eğer bu Grupun havası bu şekilde devam ederse "zırnık" miktardaki reyin üzerine bir Ürgüplü Hükümetinin nasıl oturtulabileceği çok bilinmiyenli bir denklem haline gelmektedir...

Bu arada. Hükümet dışında kalan bir Bölükbaşının, bir geçimsiz Alicanın, hiç bir ihtilâf yaratmıyacaklarını düşünmek te, hoş bir iyimserlikten ibarettir

İnönü muhalefeti nasıl olacak?

Bütün bu hadiseler memleketi ve Türkiyeyle ilgilenen dost, düşman ülkeleri heyecanla ayağa kaldırırken bir adam son derece sakindi. Bu, İnönüydü. İnönü istifasından sonra kendi kudretli partisinin çeşitli organlarında görevli veya gorevsiz Halkçılarla görüştü. Hepsine söylediği, C.H.P.'nin muhalefete geçti, bunun partiye kuvvet kazandıracağı kendisinin Muhalefet Lideri olarak görev yapacağı, azimli ve kararlı olduğu, zaferin C.H.P. fikirleri ve prensiplerinde kalacağı idi. Bu temaslardan sonra Anadolu Klübüne gidiyor ve arkadaşlarıyla briçini oynuyordu. Briçte kaybettiği zaman üzüntüsü, Hükümet düşürüldüğü zaman düştüğü sanılan üzüntünün yanında dağ kadar büyük oluyordu. Yapacağı muhalefetin dozu da, ölçüsü de, havası da hep karşı tarafın tutacağı tavıra bağlı kalacaktı. Buna mukabil AP.'nin. Menderes rejiminin kendi günahları değil, İnönünün amansız muhalefeti yüzünden düştüğü propagandasını yapmakla görevli borazanları daha ortada fol yok, yumurta yokken feryada başladılar: "İnönü bize muhalefet yapmasın!"

Muhalefet yapıp iktidar düşürenlerin; şimdi kendilerine muhalefet yapılmasını istememeleri D.P.'nin çok şeyi gibi "Kendimize Sabık Başbakan dedirtmeyeceğiz" prensibinin de A P.'de hortladığını göstermektedir. Halbuki bu yolun insanı iyi yere çıkartmadığı tecrübeyle sabit olmuştur.

İktidarda İnönü nasıl dört yıla yakın zamandır karşısında D.P. oylarının muhalefetini bulmuşsa hem de en insafsız cinsinden-, şimdi iktidara getirilen D.P. oyları, karşılarında memleketin bütün sağlam kuvvetlerini ve onlarla birlikte Muhalefette İnönüyü bulacaklardır.

Bu, hiç kimse için sürpriz olmamalıdır.

İnönü çekildikten hemen sonra Mecliste

"Çekildik izzet-ü ikbal ile..."

Konferanslar"]

Türkiyede Salon

Biten haftanın sonunda cumartesi günü AKİS Başyazarı Metin Toker Ankaradaki Sosyalist Kültür Derneğinde bir konferans verdi. Konferansın konusu "Türkiyede Salon Sosyalistleri" idi. Konferans, Derneğin salonlarını, binanın merdivenlerinin en altına kadar dolduran ve çoğunluğu itibariyle sosyalist fikirleri benimsemiş olgun bir kalabalık tarafından ilgiyle dinlenildi. Metin Toker bir saatlik konuşmasını tamamladıktan sonra dinleyiciler kendisine sualler sordular, bunların cevaplarını aldılar. Sual -cevap faslı tam birbuçuk saatsürdü.

Aşağıda Metin Tokerin konuşmasının ana hatları ile kendisine sorulan sorular ve cevapların alâka çekici olanlarından bir özet bulacaksınız.

— Önce bir noktayı belirteyim. Hani fransızlar "İyi tartışmaları iyi tarifler yapar" derler. Vaziyetimizi karşılıklı olarak iyi tarif edersek konuşmamız, aslında fuzuli bir çok teferruattan kurtulur. Birbirimizi daha iyi anlarız birbirimizin fikirlerini kavramakta kolaylığımız olur.

— Ben Türkiyede, 27 Mayıstan bu yana bir yenilik, bir değişiklik olduğuna inananlardanım. Bu değişiklik bir iktidarın gitmesi, bir geçici devrin yaşanması, bir yeni iktidarın gelmesinden ibaret değildir. Bu değişiklik siyaset hayatının başka kaideler altında oynanması bile değildir. Bu, bir devir kapanıp bir yeni devir açılınca karşılaşılan değişikliktir. Toplumun meşgul olduğu meselelerin değişmesinden doğan yenileşmedir. Bu değişiklik içinde sosyalizmin önemli bir yeri vardır.

— Türkiyede çok partili hayatin ilk onbeş senesi hak ve hürriyetlerin tek parti devrinin alışkanlıklarından kurtarılıp yeni bir nizam içinde sağlanmasının mücadelesiyle geçmiştir. Bu mücadelede memleketin öncüsü ve ilerici takımı durumundaki sağlam kuvvetler bir partiyi tutmaktan ziyade hangi parti tek parti devrinin alışkanlıklarına karşı vaziyet almışsa ondan yana olmuşlardır. D.P.'yi 27 Mayısta yıkan kuvvetlerle onu bir 14 Mayısta iktidara getiren kuvvetler tamamiyle aynıdır. Bu gerçeği D.P.'nin idarecileri görmemişlerdir ve hatalarına ağır bedel ödemişlerdir.

— Bu onbeş yıllık mücadele devrinde, aslına bakılırsa sosyal ve ekonomik meseleler elbette ki siyaset hayatının alt yapısını teşkil etmiştir. Ama mücadele üst yapının şekli üzerinde geçtiği için bunlar su yüzüne çıkmamıştır. Dikkatler ve tartışmalar hep tek meclis mi, çift meclis mi, basın hürriyetinin suistimalini önlemenin en iyi çaresi basın hürriyetinin ta kendisi midir, yoksa nimetle uslanmayanın hakkı kötektir prensibi midir, teşrî dokunulmazlıkların hududu nedir, tenkit hakkı nerede başlar, nerede biter gibi konulara çevrik kalmıştır.

— Şimdi bakıyorum da burada. Akisteki bir çok mesai arkadaşımı görüyorum. Doğan Avcıoğlu, Mümtaz Soysal, Ayperi Akalan... O devirde biz yıllarca beraber çalıştık.

— Bu arkadaşlarım, bir mücadelenin en ön safında, adeta bayrak olarak görev yapan Akiste nasıl çalıştığımızı ve bizim için önemli olanın ne olduğunu hatırlarlar. İlhamı Soysal Genel Yayın Müdürüydü. Doğan Avcıoğlu iktisadi kısmı idare ederdi. Mümtaz Soysal dış politika kısmından sorumluydu. Bugün Yönü çıkartırken ele alınmasını, yazılmasını, söylenmesini faydalı, lüzumlu bulddukları meseleleri bu arkadaşlarım ele bugünkü şekilleriyle almazlardı, yazmazlardı, söylemezlerdi. Kendileri insaflıdırlar. Bunu, benim bir ceberrut patron, bir hın--- kapitalist olarak dergiye dehşet, saçtığımdan dolayı yapamadıklarını her halde söyleyecek değillerdir. Hepimiz dergide tamamile hürdük, fakat bunları günün meselesi saymıyorduk. Hep birlikte, bizi arzuladığımız yolun üstüne çıkmamızı engelleyen çukurları doldurmaya çalışıyorduk. Ortak gayemiz buydu.

Bu çukurlar aşıldığında kendimizi bir yolda değil, bir yol ağzında bulduk.

— O, neticeleri korkunç "Görülmemiş Kalkınma Devri" yıkıldıktan ve üst yapısı esas prensipleri itibariyle arzulanan şekli aldıktan sonra Türkiye, alt yapısındaki bütün meseleleriyle memleketin öncüsü ve ilerici takımı durumundaki kuvvetlerin karşısına çıkmıştır.

Ama Türkiyede herkesin ve bütün kuvvetlerin bu basit gerçeği halâ görüp anlamadıkları ortadadır. Bunlar bir hükümeti "Demokrasinin İnönüsüz de yürüyebileceğini ispat etmeliyiz!" diye devirecek kadar aşırı bir sorumsuzluk ve hesapsızlık içindedirler. Bu tarz düşünceler modası geçmiş iptidai düşüncelerdir. Bugünün meselesi bu olmaktan çıkmıştır. Bugün sağlam kuvvetlerin karşısında bir Türkiye vardır.

— Bir Türkiye ki halini ifade için bir hususu hatırlatmak kâfidir: Son on sene içinde bütün memleketler ticaret dengelerini az veya çok düzeltmişlerdir; bir Türkiye yerinde saymıştır.

Bu Türkiye nasıl kalkındırılacaktır? Bu Türkiyede iktisat ve sosyolojinin konuşulmaya başlanması devridir, Türkiyenin bu yeni şartını bilmeden siyaset yapmanın elbette ki imkânı yoktur.

— Sosyalizmin önemi Türkiyede bu noktada belirmiştir. Sosyalizmin, hele yeni edebiyat içinde, Türkiyenin bin tarifi vardır. Bazen Çetini okuyorum da, inanın gözlerim yaşarıyor. Sosyalizm manusluluktur, sosyalizm doğruluktur, sosyalizm çalışkanlıktır, sosyalizm insancıllıktır, sosyalizm ilimdir, fazilettir.. Bu edebiyata kalsa, hani okullarda öğrencilere söyletilen "Türküm, doğruyum, çalışkanım.." tiradı "Sosyalistim, doğruyum, çalışkanım-" diye başlatılacaktır. Bu safsatalara inanmıyorsam, beni mazur görünüz.

Sosyalistleri

Ben sosyalizmi bir memleketin kalkınması için bir yol teklifi sayıyorum. Bu yolun kabul edilmesi veya edilmemesi bir başka meseledir. Ama gerçek şudur ki böyle bir teklif, karar verecek olan memleket umumi efkârının önünde bulunmadıkça emin yolu seçmek inanılmaz ölçüde güçleşir. Eğer İmkânsızlaşmazsa.. Sosyalist görüş bilinecektir, söylenecektir, tartışılacaktır, ciddiye alınacaktır, önem verilecektir. Türkiyede bundan dolayı bir sosyalist görüş, bir sosyalist dernek, bir sosyalist parti, bana kalırsa bir hayati ihtiyaçtır.

— Şimdi ben burada, biraz tereciye tere satan adam durumundayım. Bir Sosyalist Kültür Derneğinde, ekseriyeti sosyalist olan bir topluluğa bu akımın lüzumunu anlatıyorum. Ama, biraz sabırlı olunuz. Konuşmama başlarken iyi tartışmaları iyi tariflerin yaptığını söylemiştim. Bu, eğer isterseniz, benim inançlarımın size tarifidir.

Zaten ben konu olarak sosyalizmi değil, salon sosyalizmini de bunun için seçtim. Sosyalizm, onun lüzumu, gerçekçi sol fikirler üzerinde ancak bedahatler söylenebilir. Bunları bir tehlike, bir cadı, bir umacı gibi görmek için, bilmiyorum ahmak olmak yeter mi? Sanırım ahmaklığın yanında bir de kötü niyete ihtiyaç vardır.

Sol ve aşırı sol

— Ama bir gerçek tehlike, bir gerçek cadı, bir gerçek umacı da yok sanılmamalıdır. Bu, komünizmdir. Bu, ultra soldur. "Sol nerede biter, ültra sol nerede başlar?'' "Sınır çizmeden aşırılıktan bahsedilemez" neviinden itirazlar ilk bakışta doğru görünebilir. Ama bunlar aslında kaba bir yutturmacadır. Zira dış ticaretin devletleştirilmesini isteyen bir sosyalizmi her halde Batı aleminin, meselâ İngilterenin, hâlâ çelik sanayiini devletleştirmeye kalkışalım mı, kalkışmayalım mı diye tereddüt eden ve yol nakliyattın devletleştirmekten çoktan vazgeçmiş sosyalizmiyle kıyaslamak imkânı, yoktur. Derler ki: "Burası İngiltere değildir. Bizim gibi bir memleketi paklayan sistem, dış ticareti tamamen devletin eline veren sistemdir". Tamam Bu bir fikirdir. Ama, aşırı sosyalist fikirdir. Hem diş ticaretin devletleştirilmesini istemek, hem de "Sosyalizmin nesi varmış? İşte, İngiltere ve İskandinavya birer sosyalist devlet" demek bahsettiğim kaba yutturmacadır.

Bunun gibi bir yutturmaca bir zamanlar Cumhuriyet gazetesinde satılmak istenilen sillojizmadır. Melih Cevdet Anday diyordu ki: "Komünüst diye komünist parti mensubuna derler. Türkiyede komünist parti yoktur. O halde Türkiyede komunist yoktur." Bu, meşhur "Kör at nadirdir. Nadir olan kıymetlidir. O halde kör at kıymetlidir" tekerlemesinin bir eşinden başka şey imidir? Her nadirin öyle pek kıymetli olduğunu söylemek kolay değildir.

— Aynı tarz yutturmacalar Yönde yapılıyor. İsmet Paşa aşırı cereyanlar konusunda Cumhuriyete verdiği demeçte bu cereyanları "hürriyet nizamını bertaraf edip kendi totaliter, müsamahasiz katı sistemlerini iktidara getirmek gayretinde'' olarak tanımlamıştır. Şimdi Yönü aynen dinleyiniz: "Eğer aşırı sol deyiminden kastedilen buysa Türkiyede böyle bir akım yoktur. Zira memleketimizde totaliter akımlar yasaklanmıştır''.

Metin Toker bir konferansta
İnsanlar konuşarak anlaşırlar

Peki din istismarcılığı, yobazlık, devrim düşmanlığı?. Bu mantıkla şöyle demek gerekmez mi: "Eğer aşırı sağ deyiminden kastedilen buysa Türkiyede böyle bir akım yoktur. Zira memleketimizde din istismarcılığı, yobazlık, devrim düşmanlığı yasaklanmıştır." Mamafih merak etmemek lâzımdır. Sillojizmanin bu türlüsü de kullanılmıyor değildir. Ama onu bulmak için bu sefer Yönü değil, Adalet ya da Zafer veya Hür Yol gibi gazeteleri açmak lâzımdır.

— Gerçek şudur ki Türkiyede bir komünist faaliyet vardır. Dünyanın her tarafında olduğu gibi.. Büyük Britanya Başbakanı Wilson sosyalist Wilson bu hafta kendisine AKİS'ten sorduğumuz soruları cevaplandırdı. Bu cevaplardan birinde sosyalist Wilson'un dediği şudur: "Komünist memleketler dünyayı, bizim inandığımız kendi hayat tarzlarını kabule zorlama hedeflerini terketmemişlerdir.'' Türkiyedeki komünist faaliyet bu büyük hedefin bir parçasını teşkil etmektedir.

— Şimdi, gene bir noktaya dikkatinizi çekmek isterim. Ben bir cadı avcısı değilim. Benim idare ettiğim dergi bütün yayın hayatı boyunca orijinali dahil, bütün MacCarthy'lerin karşısında olmuştur. Ben daima, MacCarthy'lerin kızıllara zarar verdiğine değil, onları sempatik hale getirdiğine inanmışımdır. Bin defa belirtmişimdir ki Türkiyede bir Peyami Safa komünistlerin, dine inansalar aziz ilân edecekleri adamdır. Peyami Safanın veya onun çömezlerinin, karşısında oldukları bir akim hiç sevilmez mi? Ama her taşın altında bir komünist aramak başka şeydir, "komünist diye komünist parti mensubuna derler, madem

ki Türkiyede komünist parti yoktur, o halde komünist de yok demektir" demek başka şeydir. Ben birinci grupun karşısındayım ama ikinci grupun yutturmacasını kabul edecek kadar da safdil değilim.

Bilmiyorum. Türkiyede hiç komünist olmadığına, Türkiyede hiç komünist faaliyeti bulunmadığına samimiyetle inanan aranızda kimse var mıdır?

Samimiyetsizlik

— Konuşmalını başında sosyalizmin, sol akımın, sol fikirlerin 27 Mayıs sonrası Türkiyesini damgalayan ve damgalaması gereken unsurlar olduğunu söylemiştim. Bu gerçeği gören, elbette ki tek başıma ben değilim. Ama, merak etmeyiniz, sadece tek başınıza siz de değilsiniz. Bunu komünistler görmüşlerdir. Komünist partinin bulunmadığı yerde komünistin olmadığı doğru değildir. Ama komünist partinin olmadığı yerde komünistin sosyalist geçindiği doğrudur. Hele bir memlekette sosyalizm, sol fikirler maalesef bilinmiyorsa, bilinmesine uzun yıllar müsaade edilmediyse bu kamuflaj çok daha kolay olur. Bizimkilerin avantajı budur. O ucun üzeninde fazla durrnak istemiyorum.

Hadiseyi gören bir başka grup opportünistlerdir. Biliyor musunuz, Türkiyede Apaydın kardeşler solcu olmuşlardır! Hem de resimlerini kocaman kocaman Yönde bastırarak.. Dış ticaret mi? Devletleştirilsin! 141/142 mi? Kaldırılsın! Ağalar mı? Yok edilsin! Toprak reformu mu? Zenginin malı fakire dağıtılsın!

Bunlar, Türkiyedeki "mythe"lere göre dümen kıran kimselerdir. 1961'in "mythe"i asılmış Menderes midir? Bunlar asılmış Menderesin avukatı olarak, ellerinde teşbih. üç ihlaz - bir fatiha okuyarak A.P. içinde -hey Allahım, A.P. içinde- İhtilâle karşı oy toplamaya çalışan kimselerdir. 1965'in "mythe"i sol akımdır. Aman Allah, bunlardan daha sosyalisti bir bizim sevgili Cemal Reşidimizdir!

Bunları da geçelim. Zira eminim ki bunlar da gerçek sosyalistler tarafından dudakta tebessümle seyredilmektedir. Ve gelelim salon sosyalistlerine..

- Şimdi size en azından bir kısmını bildiğiniz bir eğlenceli hikâye anlatayım. Geçenlerde ben benim saygıdeğer hocam Nadir Nadi ile çatıştık. Sevgili hocama "Yahu, senin gazetende her gün suçlanan devlet ve millet parasıyla zengin edilmiş adamın prototipi senin baban" dedim, öyle ya, Türkiyede rahmetli ve sayın Yunus Nadinin üstünde devlet komisyonuyla zengin olmuş, Cum huriyet gazetesinin bazı sütunlarında "mîllet malı'' olarak ilâh edilen milli emlâkten, madenden, dış ticaretten bu kadar para kazanmış kaç kişi vardır?

Sevgili hocam hemen kızdı. On senedir Türkiyede baha kim kızdıysa hemen "Damat bey" diye başlar ya.. Sevgili hocam şöyle cevap verdi: "Benim babamı itham ederken asıl kendi kayınbabasını itham ediyor. Benim babamın zengin edildiği devirde kimdi Başbakan? İsmet Paşa!" Peki kimdi devrin asıl ve büyük hâkimi? Atatürk! Nadir Nadi ancak bu hatırlatmadan sonra farkına varmıştır ki kendi gazetesinde Allahın günü itham edilen babasıdır, "Metinin kayınbabası" dediği İsmet Paşadır, Atatürktür ve bir Sovyetler cumhuriyeti gibi değil, batılı esaslar üzerinde kurulan bugünkü cumhuriyetimizdir. Nadir Nadi bu ithamlarda mutabık mıdır?

Cumhuriyet gazetesinin başyazı sütununda devletçiliği ferdin yapamadığı işleri devletin yapması tarzında anlayanlar için "ılımlı sağ" denilmiş ve böyle bir tutum küçümsenmiştir. Buna. mukabil diş ticaretin devletleştirilmesini isteyenler -gerçi Bayram gazetesinde İlhamı Soysal kardeşimizin dediği gibi gerçek vatanseverler, gerçek aydınlar, gerçek memleketseverler diye ilan olunmamıştır ama makbul bir solun temsilcisi sayılmışlardır.

Peki, dış ticaretin devletleştirilmesine kadar sola giden bir rejmde gazeteler ailelerin, ya da fertlerin, yani özel teşebbüsün elinde bırakılır mı? Bunu hatırlatınız bakınız salon sosyalisti başyazar veya yazarlar nasıl feryadı koparacaklardır. Nitekim bir devirde "Babıali Ağalarından bahsedildiğinde koparmışlardır.

Burada, salon sosyalistini damgalayan ilk etiketi buluyoruz: Samimiyetsizlik!

— Bu aynı zamanda bir sorumsuzluk alâmetidir de.. Hani adamlar vardır. Bir harp çıkmayacağından emin oldukları süre kahramanlık satmaktan geri kalmazlar. Harp çıktığında ise, kendilerini arayınız ki bulasınız.. Halbuki bir sorum duygusunun en basit icabı harbin çıkmasına mani olmak için elden gelenin yapılmasıdır. Salon sosyalisti, şampiyonluğunu yaptığı sistemden, hücum ettiği kimseler tarafından kurtarılacağından emindir ama bunun çalımı yok mu? Heves o çalımdadır.

— İkinci bir etiket, memleket gerçeklerinden haber sizliktir. Adamın merhabası "bonjur"dur, fakat salonlarda elinde viski kadehi sosyalistlik çalımı satmakla, bunu ilericilik saymakta ve ilerici geçinmektedir. Bunu, olgunluk seviyesi fazla olmayan kimseler yaptıklarında gülüp geçilebilir. Fransada Massif Central'de toprak sahibi ve komünizmle hiç bir menfaatleri bağdaşmayan köylüler komünist partiye oy vermektedirler. Hem de, uzun yıllardan beri. Çünkü bunlar solu ilericilik diye bilmektedirler. Eh, komünist parti de en soldadır. O halde oyunu komünistlere verdin mi, olursun ilericinin ilericisi!

Ama bu oyun, mazileri itibariyle itibar sahibi, toplumun temel direklerinden sayılan veya öyle olması gereken yayın organlarında, tecrübesi ve ismi mâna ifade eden kimseler tarafından oynanırsa sadece hafiflik olmamaktadır. Bunun, bilhassa belirli gruplar üzerinde, geçici de olsa bir tesiri olduğundan, tehlikeli temayüllere yol açan tarafı vardır. Salon sosyalisti için ciddi olmayan ve çalım için, bir hususiyet olsun diye, üzerine dikkat çeksin diye takınılan tavır bir Beattle modası gibi yayılmaktadır. Beattle modası bir saç deformasyonudur. Salon sosyalisti bir fikir deformasyonuna vesile veriyor. Bu, bahis konusu olan en ziyade gençlik olduğundan memleket bakımından tehlikelidir. Ama asıl. gerçek sosyalizm ve sosyalistler için handikaptır.

— Zira salon sosyalisti. Türkiyede, mevcudiyeti her hal de tartışılmayacak komünist akımın oyununu oynamaktadır. Opportünisti ben o kadar tehlikeli görmem. Hattâ faydası bile vardır. Bir akımın kuvvetini gösterir. Sonra bunların maskeleri öylesine eften püftendir ki.. Ama salon sosyalisti tehlikelidir. Çünkü o, komünistlerin bilmeden bedavaya çalışan ve alçak olmayan yardımcısıdır. Nasıl kapris olsun diye, polise ve topluma bir meydan okuma hevesiyle cinayet işleyenler yakalanması en sor katillerse -zira ortada bir sebep bulmak imkânı yoktur- salon sosyalistleri de komünistlerin yaymak istedikleri havayı en müsait tarzda yayan unsurlar rolünü oynamakladırlar.

Salon sosyalistleri

— Salon sosyalistinin ruh haleti yapıcı ruh haleti değildir. Halbuki sosyalizm, yapıcıdır. Salon sosyalisti eğer 1900'ler Rusyasında yaşasaydı anarşist veya nihilist adını alırdı. Zira salon sosyalisti bîr mevcut durumu ortaya koymaktadır. Diyelim ki gelir dağılımındaki adaletsizliği söy-

lemektedir. Doğrusu istenilirse bunu inkâr eden kimse yoktur. Komünist buna bir hal çaresi teklif etmektedir. Bütün gelirlerin önce devletleştirilmesini, sonra âdilâne dağıtılmasını istemektedir. Sosyalist bir başka hal çaresinin peşindedir. Liberal başka düşüncededir. Hattâ kapitalist, eğer akıllıysa durumu düzeltmeye, tabii kendi menfaatini bozmamaya dikkat ederek niyetlidir.

Ama. salon sosyalisti? "Bu, böyle olmaz", "Bu sistemle bu iş yürümez", "Atatürk devrimleri gitti, öldük, bittik, mahvolduk" edebiyatının ilerisine bir tek noktada gitmektedir: Komünistin istediği umutsuzluk, karamsarlık, bir çıkmazda bulunulduğu havasını yaymak için.. Hele elde viski kadehi ,takbih edilen tarzda kazanılmış paranın kolaylıkları içinde, verilen hayat tarzını sürerek "çıkarcılar", "fosiller", "baskı grupları", "menfaatcîler" kelimeleriyle dolu konuşmalarda yapıldı mı oyun tamamlanmaktadır.

27 Mayıs sonrası Türkiyesinin gerçek şartlarının, gittiği istikametin, kuvvetle gelişen akımlarının yarattığı parazit tip işte budur.

— Sosyalizm kendini komünizmden olduğu kadar bu tipten de sakınmakla görevlidir. Komünizm ve bu tip bir noktada daha mutabıktır: Bu sistemle, yani parlamenter rejimle işlerin yürümeyeceği noktasında. Halbuki sosyalizm parlamenterdir ve kuvveti buradadır. Sosyalizmin savunduğu ilkeler eğer batılı sosyalizmin ilkeleriyse bunları bir totaliter sistem içinde elde etmek, gerçekleştirmek imkânı yoktur. O zaman bu, bir Nasır sosyalizmi olur.

— Şimdi, Nasırın sosyalizminin Türkiyeye fayda verip vermeyeceğini tartışmak istemiyorum. Eğer bir kelime söylememi isterseniz şunu söyleyebilirim: Ben, bir Talât Aydemir Türkiyesinde yaşamak istemezdim. Ama, mesele o değildir. Mesele şudur: Türkiyede bir Nasır çıkabilir mi? Türkiyede, Türkiyeye hâkim olacak asker veya sivil bir kimsenin, bir grupun çıkması artık mümkün değildir. Parlamenter rejim yürümediği takdirde Türkiye için alternatif, bukünkü Vietnama benzeyen bir kaos devrinden sonra karanlık bir akıbettir

O halde, sosyalisti ve liberali, parlamenter rejimi yürütmenin ortak çabası içinde ve komünistle salon sosyalistinin karşısında olmalıdırlar. Geçenlerde okuduğum Mümtaz Soysalın bir yazışım burada bahis konusu etmek isterim. Mümtaz Soysal sola, Millî Bakiyeler kanunundan faydalanarak Meclise mümkün nisbetinde çok sayıda bir sosyalist nüve sokmayı tavsiye etmekteydi. Bu, bence doğru olan tek görüştür. Ben bundan bir kaç sene evvel Mecliste bir sol partinin bulunması lüzumunu yazdığım ve şartların icabı olarak bu partinin aşağıdan yukarıya değil, yukarıdan aşağıya kurulabileceğini hatırlattığım zaman başta Behice Boran, bugünkü TİP'in idarecileri bana söylemediklerini bırakmamışlardı. Sonra Niyazi Ağırnaslının başına geleni okuduktan ve TİP'cilerin hizipleşme bakımından -yoksa prensipleri itibariyle konuşmuyorum- menşevikleri değil, bolşevikleri hatırlattıklarını gördükten sonra bu hiddetin sebebini daha iyi anladım. O bakımdan. Mümtaz Soysalın tavsiye ettiği gibi bir aydın, öncü ve parlamenter sistemin savunucusu grupu Meclise kim sokacaktır, o cihet bana aydınlık görünmüyor. Eğer, sosyalistlerin sevdikleri tâbirle bir örgütlenme bu devrede yapılabilseydi sosyalizmin bundan sonraki Mecliste temsili daha kolaylaşırdı.

Ne ise, bu benim konum değil. Ben size salon sosyalistleri hakkında düşündüklerimi samimiyetle açık açık söyledim. Şimdi siz de bana önümüzdeki seçimlerle kurulacak Mecliste sosyalizmin nasıl ve hangi etiket altında temsil edileceği hakkında bir fikir verirseniz ödeşiriz. Ferdin ferdi istismarını böylece önleriz.

— Ama daha evvel, hani meşhur tablolardaki Aziz Sebastian gibi göğsüm oklarınıza açık, emrinize amadeyim, sorularınızı bekliyorum.

SORULAR VE CEVAPLARI

(Metin Tokerin konuşmasından sonra sorulara geçilmiştir- Sosyalistler, kendilerinin sorularım daima "beyan tarzında" sorduklarını belirtmişlerdir. Yani soru sormak üzere söz alan kimse kendi fikrini uzun uzun anlatmakta, sonra bunu bir soru haline getirmeye çalışmaktadır. Bunda, bazen muvaffak olmakta, bazen olmamaktâdır. Aşağıdaki özette sadece "beyan"ın soru tarafıyla bunun cevabı belirtîlmektedir.

Şevket Süreyya Aydemir: Sayın konuşmacı "alt yapı" ile zihniyeti, "üst yapı" ile organları mı kastetmektedir?"

Metin Toker : "Alt yapı" ile zihniyeti ve temeldeki meseleeri, "üst yapı" ile organları, müesseseleri kastetmekteyim.

Şevket Süreyya Aydemir: Zihniyet hazırlanmadan organların kurulamayacağı fikrine sayın konuşmacı karşı mıdır?

Metin Toker: Ben, bir gerçeği ifade ettim. Nenin daha iyi olacağını karıştırmadım. Benim söylediğim, çok partili hayatın ilk onbeş yılında üst yapı ile uğraşıldığı, alt yapının meselelerinin 27 Mayıstan sonra ele alınmaya başlandığıdır:

Şevket Süreyya Aydemir: Salon sosyalistliği ithamı Çetin Altana bakılarak ileri sürülen bir ithamdır. Onun hayatı ile söylediklerinde tezat arayanlar bu tâbiri icat etmişlerdir ve bu bir Çetin Altan kompleksinin neticesidir. (Sayın Aydemir bundan sonra Çetin Al tan hakkında uzun izahlarda bulunmuştur).

Metin Toker : Sayın Aydemir "Salon sosyalistinden Çetin Altanı mı anlıyorsunuz?" diye sorsaydı bütün bu uzun izahlara lüzum kalmazdı. Böyle bir soruya benim vereceğim cevap şu olurdu: "Ben Çetin Altanı bir salon sosyalisti saymıyorum. Bence Çetin Altan aşırı sosyalizmin bir temsilcisidir".

Cemal Reşit Eyüboğlu: Biz sayın konuşmacının seçtiği konudan 19. Asır başında Fransada beliren ve sosyalizm hareketinin doğuşunda yeri olan salon sosyalizminden bah sedeceğini sanmıştık. Sayın konuşmacı o tarz salon sosyalistlerinin aleyhinde midir?

Metin Toker: O tarz salon sosyalistliği bir memlekette sosyalist cereyanın yaratılmasında, faydalı rol oynar. Benim bahsettiğim salon sosyalistleri sosyalist cereyan bir memlekette itibar kazandıktan sonra onun çalımını salonlarda satanlardır.

Doğan Avcıoğlu: Aşırı sol ve aşırı cereyanlar derken bir sınır çizmenin lüzumuna inanıyor musunuz? Aşırı sol nedir? Tehlike hangi hudutta başlar"

Metin Toker: Bir memlekette çelik sanayiini devletleştirmek istemek bir sosyalist görüştür. Ama bir memleketin dış ticaretini devletleştirmek istemek daha aşırı bir sosyalist görüştür. Bir memlekette bakkal-çakkal hariç bütün meslekleri devletleştirmek arzusu bundan da aşırı sosyalizmdir. Sosyalizmin kendisi aşırı bir cereyan olmadığı için bu cereyanın ılımlısından aşırısına, her gamı üzerinde variasyon yapmak kimseye bir zarar vermemektedir. Nitekim meşhur 141. ve 142. maddelere rağmen dış ticaretin devletleştirilmesi de, bakkal-çakkal hariç bütün mesleklerin devletleştirilmesi de _ Mehmet Ali Aybar tarafından - serbestçe savunulabilmektedir. Ben, tatbikatta bir takım hatalı takdirler yüzünden onun, bunun hiç rahatsız edilmediğini söylemiyorum. Ama bu, prensipten ziyade onu tatbik edenlerin hatası olmaktadır. Tehlikeli ve zaten yasak olan cereyanlar aşırı cereyanlardır. Sol kanattaki aşırı cereyan ise komünizmdir.

Doğan Avcıoğlu: Aşırı kelimesinin kullanılmasının bir takım hatalara yol açtığını düşünmüyor musunuz?

Metin Toker: Düşünüyorum. Bugün kullanıldıkları şekilde aşırı sol ekseriya komünizmi kastetmektedir. Aşırı sosyalizm ile aşırı sol, bu suretle, aynı olmaktan çıkmaktadır.

Doğan Avcıoğlu: 141. ve 142. maddeler berraklaştınlmaya muhtaç mıdır, değil midir"

Metin Toker: Muhtaçtır.

Sadun Aren: Sosyalizmin tarifi "bütün istihsal vasıtalarının fertler elinden alınıp devletin eline geçirilmesidir." Bu tarifi kabul ediyor musunuz?

Metin Toker: Hayır. Bu manada dünyada komünist devletlerden başka hiç bir devlet gösteremezsiniz. Zaten onlar da, her halde bundan, kendilerine "sosyalist devlet" diyorlar.

Sadun Aren: Madem ki bu tarifi kabul etmiyorsunuz, o halde sosyalizmi siz tarif edin.

Metin Toker: Sosyalizmin tarifini yapmak için enternasyonaller kurulur, kitaplar yazılır, çeşitli fikirler birbirleriyle mücadele yaparken bir konuşmacıya, iki soru arasında "öyleyse sosyalizmi tarif et'' demek sosyalizmi hiç bilmemek mânasına gelmiyor mu?

Bir dernek üyesi: Balon sosyalisti derken acaba bizi mi kastediyorsunuz da nezaketinizden bunu açıkça söylemiyorsunuz? Zira AKİS'teki bir yazıda bizleri derneklerde laklakiyatla vakit geçiren, halktan uzak kimseler olarak tanımlamıştınız. Doğrusunu isterseniz bu, bizim de kendi aramızda yaptığımız bir tartışma ve bazılarımızın haklı buldukları bir ithamdır

Metin Toker: Hayır. Ben salon sosyalistinden hangi tipi anladığımı anlattım sanıyorum. Eğer laklakiyatla vakit geçiren, kendi aralarında toplanıp dünyanın bütün meselelerini hallediveren sosyalistlerden bahsetseydim onlara "Dernek Sosyalisti" demeyi tercih ederdim. (Gülüşmeler)

Cemal R. Eyüboğlu - Sadun Aren - Şevket S. Aydemir - Doğan Avcıoğlu

Sosyalizmin ağır topları

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Hindistan

Buhran buhran üstüne!

Geride bıraktığımız hafta Hindistanın güney eyaletlerinde, özellikle Kerala ile Madrasta dolaşanlar, buralar, da bir iç savaş olduğuna hiç tereddütsüz yemin edebilirlerdi. Sokaklarda askerlerle siviller arasında kanlı çatışmalar oluyor, önemli şehirlerde yangınlar çıkıyordu. Bu arada olup bitenleri protesto etmek için üzerine vietnam sitili benzin döküp kendini yakanlar da yok değildi.

Bir süredir derin bir huzursuzluk içinde bulunan Hindistanda geçen hafta olup bitenlerin görünürdeki nedeni, bir dil meselesidir. Bilindiği gibi, 450 milyona yakın halkın yaşadığı koca Hint ülkesinde ondan fazla dil konuşulmaktadır. Bu ondan fazla, dil de kendi içinde sekizyüzü aşkın lehçeye bölünmüştür. Böyle olunca, Hindistan halkı kendi aralarında anlaşabilmek için, hiç değilse resmî alanda, ingilizceyi ortak dil olarak kabul etmiş bulunmaktadırlar.

Eski efendilerinin dilini resmî dil olarak kullanmak Hint hükümetine aykırı gelmiş olmalı ki, Şastri kabinesi geçen ayın sonlarında Parlâmentodan, bundan yıllar önce Nehru tarafından tasarlanan, bir kanun çıkararak, genellikle ülkenin kuzey kesimlerinde konuşulan, hindu dilini resmî dil olarak ilân etmiştir.İşte son günlerin bütün karışıklıkları da bundan sonra başlamıştır. Hindu dili Hindistanda halkın ancak yüzde 40'ı tarafından konuşulmaktadır. Geri kalan yüzde 60 bu dili ingilizceyi anladıkları kadar bile anlamamaktadırlar. Bu karar, halkın çoğunluğunu hükümetle aracısız temasa geçemiyecek duruma getirmiştir.

Öteyandan, mahalli gelenek ve özelliklerine çok bağlı güneyliler, hindu dilinin resmî dil yapılmasını, Hindistanda hindu üstünlüğü kurma yolunda atılmış ilk adım olarak karşılamışlardır. Oysa güneyliler, Kongre Partisi içinde Şastriyi hindu milliyetçiliği gütmeyecek bir aday olarak gördükleri için Nehrudan sonra onun işbaşına gelmesini istemişlerdi. Umduklarını bulamayınca, büyük bir hayal kırıklığına uğramışlardır.

Plânın başarısızlığı

Aslında, bugün Hindistandaki huzursuzluğun yalnız güney eyaletlerinde olduğu söylenemez. Bütün Hindistan, Nehrunun ölümünden bu yana, büyük buhranlar içindedir. Bu buhranların birincisi, son yıllarda artık kronikleşmiş bulunan gıda kıtlığı yüzünden çıkmıştır. Birleşik Amerikanın yaptığı gıda yardımına rağmen, hint halkının önemli bir kesimi günlük gıdasını bulamayacak durumdadır. Hükümetin bütün yalanlamalarına rağmen, hint basınında açlıktan ölenlerle ilgili haberler çıkmaktadır.

Bilindiği gibi, bugün Hindistanda üçüncü beş yıllık plân uygulanmaktandır. Alınan haberlerden, bu plânda önemli aksamalar olduğu anlaşılıyor. Milli gelir artışı, plânda yılda yüzde 7 olarak öngörüldüğü halde, geçen yıl yüzde 3'ün üzerine çıkamamıştır. Buna karşılık, nüfus, plâncıların hiçde beklemedikleri bir hızla çoğalmaktadır. Plânlama Komisyonu Hindistan nüfusunun 1960-61 yıllarında 408 milyon olacağını hesaplamıştı. Oysa yapılan son sayımda, bunun 1961 yılında 439 milyona fırladığı görülmüştür.

Milli gelir artışındaki yavaşlama ile nüfus artışındaki hızlanma, tarım sektöründeki başarısız sonuçlarla birleşince, fakirlik ve açlık alabildiğine çoğalmış bulunmaktadır. Gıda azlığı karaborsayı ve nüfus suistimallerini yaratmıştır. 1961 Martıyla 1964 Eylülü arasında gıda fiyatları yüzde 44.4 yükselmiş bulunmaktadır. 1964 yılının son altı ayındaki yükseliş ise, gayriresmi tahminlere göre, yüzde 75'den yüzde 100'e kadardır.

Ülkedeki bu acıklı durum karşısında, yapıcı kararlar alacağı yerde hükümetin her meselenin çözümü için sayısız komisyonlar, alt-komisyonîar kurarak işleri uzun müddet sürüncemede bırakması, halkta Şastri hükümetinin yetersizliği konusunda ciddi şüpheler uyandırmış bulunuyor. Bütün Hindistan, ölümünden bir yıl bile geçmeden, Nehru devrini şimdi hasretle anmaya başlamıştır. Gerçi bu ekonomik güçlükler daha Nehru devrinde özellikle Komünist Çinin saldırısından sonra başlamıştı ama, Nehru, tartışma götürmez kişiliğiyle halkı etkisi ve deneti altında tutmayı başarmış, millî ve mahallî kademelerdeki, siyasî-suistimallerle savaşmasını becermiştir. Nehru öldükten sonra karaborsa, yolsuzluk ve vurgunculuk açıktan açığa yapılmaya başlanmıştır.

Hindistanda sükûn ve güvenliğin

geri gelmesi, büyük ölçüde, Şastri hükümetinin ekonomik alandaki başarılarına bağlıdır. Eğer Şastri talihsiz bir başlangıca rağmen hint ekonomisine yeni bir hız vermeyi başarırsa, problerin çoğu kendiliğinden çözülecektir .Aksi halde Hindistan, önümüzdekl günlerde yeni yeni güçlükler, yeni yeni buhranlarla karşılaşacak demektir.

F. Almanya

Ne şiş yansın, ne kebap!

Orta Doğu ülkeleriyle Birleşik Amerikadan sonra en kuvvetli bağlar kurmuş olan Federal Almanya, geride bıraktığımız haftalar içinde hem Birleşik Arap Cumhuriyetiyle, hem de İsraille olan münasebetlerinde hiç beklenilmedik güçlüklerle karşılaştı. Bu güçlükler sonunda, Bonn hükümeti bir yandan araplarla dostluk kurarken, öteyandan İsrail'in gönlünü yapmanm imkânsız olduğunu anladı ama, bunu anlayıncaya kadar iş işten geçmiş, ortalık alabildiğine karışmıştı.

Onbeş günü aşkın bir süre Federal Almânyanın Orta Doğu politikasını altüst eden olaylar, Kahireden alınan bir haberle başladı. Bu habere göre, Mısır Devlet Başkanı Cemal Abdünnasır Doğu Almanya lideri Walter Ulo richt'i Mısıra davet etmiş ve Ulbricht de bu daveti kabul etmişti. Haber Bonn da bir bomba etkisi yarattı. Ulbricht'in Mısıra daveti, üstü kapalı da olsa, Nasırın Doğu Almanyayı tanıması demekti. Doğrusu, Mısıra şimdiye kadar 750 milyon marklık iktisadi yardım yapmış, bilgin ve teknisyen yollamış, hattâ Mısır ordusu çin füze bile hazırlamış Federal Almanyaya bunu yap mak biraz fazlaydı.

Acaba Başkan Nasır Ulbricht'i Mısıra çağırırken ne düşünüyordu? Bu sorunun cevabı Nasırın Almanyanın Kahire Büyük Elçisi Georg Federer arasında yapılan görüşmede ortaya çıkıverdi. El Ahramın yazdığına bakılırsa, Ulbricht'in Birleşik Arap Cumhuriyetine davet edilmesini protesto eden Federer'e, Başkan Nasır, Batı Almanyanın İsraile yaptığı silâh yardımının arap dünyasında olumsuz karşılandığmı söylemiştir. Demek ki Nasır, Ulbricht kozunu bu yardımı durdurmak için oynamakta ve eğer Batı Almanya İsraile silâh yollamaktan vazgeçmezse, bunun arkasından Doğu Amanyanın tanınmasının geleceğini anlatmak istemektedir.

Başkan Nasırın bu tutumu, Bonn'u gerçekten önemli bir açmaz karşısında bıraktı. Federal Almanya şimdiye kadar bir yandan arapları ürkütmemek için İsraili tanımaktan kaçınmış, fakat öteyandan İsraili kazanmak için de bu ülkeye diğer batılı devletlerle birlikte modern silahlar yollamaktan geri kalmamıştır. Nasır şimdi, Federal Âlmanyayı, araplarla yahudiler arasında bir seçim yapmaya çağırmakta, aksi halde Kahirenın Doğu Almanya, yi tanıyacağını söylemektedir.

Bonn hükümeti bu seçim karşısında kalınca önce şaşaladı. Bazı politikacılar Hallstein doktrininin Mısıra uygulanmasından söz açtılar, bazıları da Mısıra yapılan iktisadi yardımın kesilmesini istediler. Fakat Erhard, bunların hiçbirine iltifat etmedi. Ulbricht in Mısıra gidişinin hiçbir zaman Doğu Almanyayı tanımak anlamına gelmiyeceği yolunda Kahireden alınan üstü kapalı bir söz karşısında, Nasırın isteğine uyarak, İsraile yapılan alman silâh yardımını durdurdu.

Tüli'den haberler

Haftanın başında, pazartesi akşamüzeri, Sanatsevenler Kulübünde, Küçük Tiyatroda oynanmakta olan "İçerdekiler" isimli piyesin eleştirisi yapıldı. Çok -kalabalık bir dinleyici kitlesinin katıldığı toplantı saat 21'e kadar sürdü. Yine Salim Şengilin başkanlığında başlıyan oturumda söz almak isteyenler sıra ile konuştular.

Bu tip eleştirilerden, süre sınırlı olduğu için, pek olumlu bir sonuç almak kaabil olmuyor. Oysa geçen yılki, panel üyeleri önceden tespit edilerek yapılan plânlı eleştiriler daha iyi oluyordu.

Dağıtılan A.P. markalı anahtarlık

Nazar boncuğu

Meselâ bu defa, ilk sözü olan hanımın olağanüstü uzun konuşması ve yazarın kişiliği üzerinde gereğinden fazla durması, bazı haklı tenkitlere yol açtı. Netice itibariyle de, her zamankinden çok geç saatlere kadar sürmesine rağmen, oyun ve oyunculara çok az zaman ayırabildi. Bir çok kimseye de söz verilemedi.

Oturum açıldığı zaman ilk sözü, eleştirmeci Attilâ Sav aldı. Sav, eserin güzel bir özetini yaptı ve ana fikrini açıkladı. Daha sonra söz alan Ayperi Akalan - ayağında çizme ve pantalon; üzerinde, etek kısmı siyah desenli beyaz bir ceket ve mavi bir yün başlık bulunan, biraz erkeğimsi bir tavırlı, oldukça düzgün ve çok arı bir dille konuşan bu hanım, İstanbullu olduğunu da sözlerine eklemeyi unutmadı - usun uzun Melih Cevdetin kişiliği, ozanlığı ve toplumculuğu üzerinde durdu ve:

"— Önemli olan, bir özgürlük sorunu, insanlık sorunudur. Yazar, "bizim ortamımızda en ön-plânda olduğu için, herhalde cinsel tutkuyu toplana almış" dedi.

Ardında! da:

"— Özgürlüğün olmadığı yerde insanlık söz konusu olamaz, demek istiyor Anday" diye ekledi.

Daha sonra söz alan Özdemir Nutku fikirlerini herkese komprime halinde sunabilen bir konuşma yaptı ve:

"— Tamamiyle diyaloga dayanan bu eser çok muvaffak bir eserdir. Oyunun sonunda içerdekiler de dışardakiler de aynı tutsaklık içinde kalmışlardır. Melih Cevdet panoramik bir şekilde belli bir toplumu ortaya koymuştur" dedi.

Sonra, reji üzerinde konuşmalara geçildi. Bu arada tekrar söz alan Ayperi Akalan, İstanbuldaki temsille An karadaki temsil kıyaslaması üzerinde ısrarla durdu ve İstanbuldaki temsilin daha iyi ve başarılı olduğunu, Şirin Devrimin ise türk edebiyatında "belki yetersiz" olduğunu iddia etti ve Ankaradaki oyundaki Öğretmenin İstanbuldakine göre daha az erkek tavırlı olduğunu söyledi.

Ayperi Akalanın bu fikrini biraz aşırı tarzda ifade edişi hayret fısıltılarına sebep oldu. Bunun üzerine, Ankaradaki oyunun rejisörü Nihat Akçan söz aldı. Rejiyi ve oyunu savunurken, Akçan, galiba biraz fazla heyecana kapıldı ve :

"— istanbuldaki temsil yirmi günde afişten inmiştir. Buradaki elan dolu olarak oynanıyor. Tiyatroda mühim. olan gişedir" dedi.

Bu, belki haklı ama biraz hissi, ko nuşmanın son cümlesi -bilhassa Dev. let Tiyatrosu bakımından - hayretle karşılandı.

İlgililer, toplantının sonuna kadar kaldılar ve tartışmaları izlediler. Fabir Aksoy. Yılmaz Gruda, Dr. Engin Gençtan, Turgut Özakman, Ümran Uzman, Rükzan Günaysu da toplantıya gelmişlerdi.

Bitirdiğimiz hafta içindeki gazetelerin bir çoğunda ilginç bir küçük haber vardı. AP. milletvekillerinden birisi gayet masumane bir teklifte bulunmuş. Teklif şu: seçim listelerinde kullanılmak üzere, AP'nlin sembolü o_ larak bir at başı resmi istiyor AP'li milletvekilinin iddiasına göre bu, seçmenlerin hoşuna gidecek zarif bir resim olurmuş! Yakın bir geçmişteki "Demirkırat" tâbirini pek iyi hatırlılanlar, bu başın, o atın başı olduğunu anlarlar tabii!..

Geçirdiğimiz haftanın sonunda Cumartesi günü CHP'li Kadınlar Kolu

nun çayı Ankara Palas paviyonunda yapıldı. Partili hanım ve beylerin katıldığı çay geç saatlere kadar, çok canlı ve neşeli bir hava içinde devam etti. Çankaya İlçesinin hanımları kendi. arâlarında br masada toplanmış, lardı. Bir başka masada Genel Merkez Kadın Kolu Başkanı **Jale** Candan, Türkan Bağcıoğlu, Muzaffer Antebelli, Mukaddes Gür ve Saadet Sümer varlardı. Bir başka grupta Memduha **Satır,** Zekiye Baban. Nermin Fikirbilici ve İlkiz Sırıklıoğlu görünüyorlardı. Bayan Satır herhalde, vizon renginin kendisine çok yakıştığını biliyor. Bu defa da başında bu renk bir türban vardı. İl Başkanı Nevzat Gökeri eşi "ile beraber, ayrı bir köşede çaylarını yudumlarken, misafirleri izliyorlardı. Ev sahibeliğini yapan İl Kadın Kolu yöneticilerinden, güzel bir gri brokar elbise giymiş olan Nilüfer Berkem, Makbule Uluer, Melâ_ hat Vural ve Naile Kayıhan misafirleri karşılıyarak, kendileriyle meşgul oldular. Açık renk, işlemeli, şık, chanel elbisesi ile Türkan Azizoğlu pek zarifti. Çaya, kızı Ayşe Azizoğlunu da getirmişti. Artık bir gençkız olmağa başlıyan Ayşe, bilhassa gençler arasında pek yaygın olan Shake dansını pek güzel yaparak epeyce alkış topladı.

Fransızların haklı olarak ilâhlaştırdıkları Pierre Fournier'nin geçtiğimiz hafta Perşîmbe ve Cuma akşamları Devlet Konser Salonundaki violonsel resitali ve orkestra eşliğindeki Konseri büyük ilgi topladı. Sanatçıyı çok iyi tanıyan müzikseverler salonu doldurmuşlardı. Suna Kan ve orkestra da çok başarılı bir günlerinde idiler. Fransız Büyük Elçiliği ve kordiplomatik mensupları konseri büyük bir ilgi ile izlediler. O sırada devam etmekte olan Bütçe müzakereleri yüzünden İnönü, pek sevdiği konserlere gelemedi. Fakat Fahrettin Kerim Gökay hiç birini kaçırmadı. Konya milletvekili Rüştü Özal da eşi ile birlikte gelmişti Filarmoni Derneğinin yeni seçilen Başkanı Dr. Hayati Sevgen da büyük bir dikkatle gelenleri izlemekteydi Belki de Sevgen, çok sıkıcı bir hal alan vestiyer, fuaye ve konser salonu giriş kapısını nasıl ıslah edeceğini düşünmekteydi!

Konser salonu ile Atatürk bulvarı arasındaki İstasyon caddesinin hali de doğrusu görülmeğe değer bir halde. Ankara Belediye Başkanı ve ilgililerin bir defa olsun konsere gelip de, yolun perişanlığını, çamur ve su birikintilerini görmeleri herkesin temennisidir. Güzel bir konserden sonra çamura ve sulara batmak, doğrusu insanı birden gerçekle yüzyüze getiriyor.

Bitirdiğimiz hafta Salı günü Yeşilköy Havaalanından geçecekleri bildirilen İran Şahı ile Melike Farah Dibayı karşılamak üzere Ankaradan İran Büyük Elçisi ve Elçilikten bazı kimseler istahbula hareket ettiler.

Sanatsevenler Kulübü bu yıl program ertelemekte rekor kırıyor. Gerçi programlar geçen yıla göre fazla sayılmaz ama, sadece dört sanat hareketini kapsıyan Şubat programından maskeli balo ile bir konferansın geri bırakıldığı hakkında üyelere mektuplar yazılmış. Nasılsa Metin Andın 15 Şubat akşamı vereceği "Göz bağcılığı üzerine örnekler" isimli konferans daha uzağa değil, 27 Şubata bırakılmış.

İsveç Büyük Elçisi ve eşi, 19 Şubatta. Elçilik binasında, CHP. Genel Sekreteri ve Başbakan Yardımcısı Dr. Kemal Satır ve eşi şerefine bir yemek verecekler.

CHP. Kadın Kolları Merkez Yönetim **Kurulu.** 19 Şubat Cuma günü için saat 15'ten 17'ye kadar Kent Otelinde bir çay tertiplemişler. Partili hanımların uzun zamandır bizzat hazırladıkları eşyaların piyangosunun çok zengin olduğu söyleniyor.

Haftanın başında Pazartesi günü, genç bir Havacı Tuğgeneral, basın mensuplarını bekliyordu. Basın toplantısı için bildirilen saat bir hayli geçmesine rağmen, basın mensuplarından ortada kimse görünmüyordu. Oysaki 15 Şubat, Türk Hava Kurumunun kurluşunun kırkıncı yıldönümü idi.

Kurum Genel Başkanı Tuğgeneral Nuri Aslantaş, tesadüfen yanına uğrıyan gazeteciye bu konuda uzun u_ zun dert yandı. Sohbet bir hayli sürdü ve sonunda iyi izlenimlerle ayrılındı.

(AKİS: **121)**

SOSYAL HAYAT

Moda

Eski siyah tayyör

Son modeller ve 1965 modası, hemen her kadının gardropunda yatan gizli bir serveti ön-plâna çıkarmıştır: Bu, eski siyah tayyörünüzdür. Çok fazla ciddi, çok klâsik, çok koyu, çok eski havalı bulduğunuz bu kıyafet,. ufak bir rötuşla derhal birkaç yıl gençleşecek ve önümüzdeki aylar içinde hem birçok yasaklar savacak, hem de sizin, gittiğiniz yerde en şık olmanızı sağlıyacaktır. Yalnız rötuşu cesaretle yapmak, tayyöre, gerekirse makas vurmak lâzımdır.

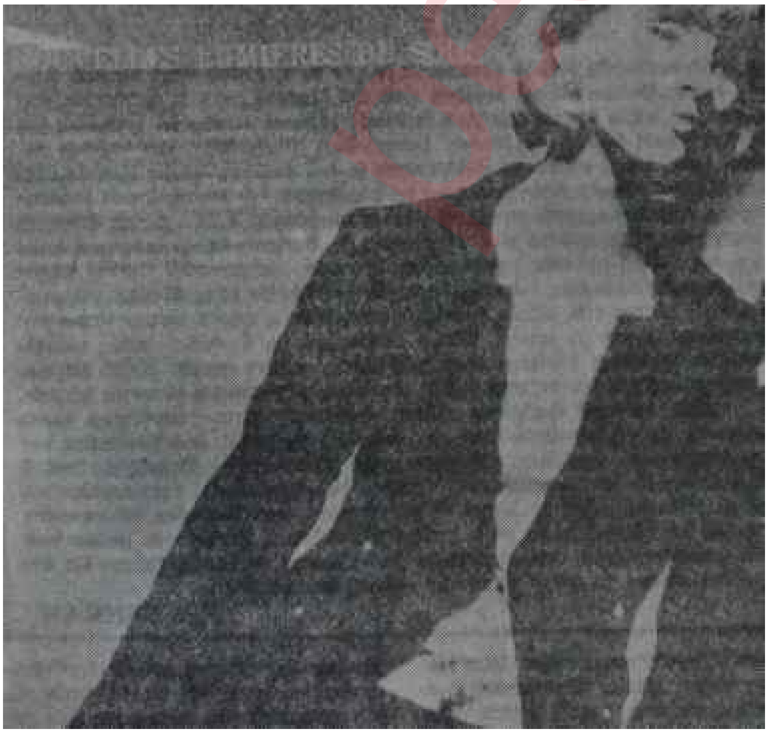
Eğer elinizdeki tayyöre makas vurmak istemiyorsanız, onu gençleştirmek için yapabileceğiniz en güzel şey, yakasına ve kollarına tüylü kürk taklidi bir kumaş veya yünden yapılmış, püsküllü garnitür koymak veya yakasını tekmil pul ve taşlarla işlemektir. Meselâ muhtelif renk tonlarını aksettiren şanjanlı boncuklarla süslü bir yaka, ameliyatsız gençleşmenin en kolay yoludur. Eğer kollara bir kapak ilâve etmek mümkün olursa, aynı işleri bu kapaklarda tekrar etmek de iyi bir fikirdir. Yakanın arka kısmını çıkarıp, gipur dantel bir yaka koymak ufak bir ameliyeyi gerektirecektir. Yanyana getirilerek dikilmiş siyah naylon danteller de yakaya dikilince, son moda fırfırlı, süslü yakalı bir siyah tayyör meydana çıkar. Bu takdirde, gine yanyana dikilmiş dantellerden yapılmış fırfırlı bir manşetin kollardan dışarıya çıkması, kıyafeti tamamlıyacaktır. Yakaya ve kol ağızlarına yapılacak ilâvelerle, siyah tayyör, kolaylıkla ve başarı ile değişir. Aksesuarın gine siyah veya uygun ve şanjanı olması tayyöre gerekli ağırlığı, fakat şart olan yeni havayı getirecektir.

Çok ciddi görünüşlü şömizye elbiseleri veya değişik renkte düz tayyör, leri de aynı şekilde elden geçirmek mümkündür. Meselâ şömizye bir elbise, aynı renkte bir gipur dantel yaka ve kol ağızları ile gerçekten şık olacak ve en şık bir yere gidebilecektir. Kürk taklidi tüylü naylon kumaşlar ve püskül şeklinde yünler, aksesuar olarak kullanıldığı, takdirde, giyene çok genç ve yeni bir hava vermektedir. Bu tüylü yakalar ile kol kapakları, gece mavisi veya bordo da olabilir ve siyahın üzerinde bu renkler modadır.

Küçük bir ameliyat

Eski bir siyah tayyörü gençleştirmenin bir usûlü de onu ameliyat masasına yatırmak ve bir parçasını kesip çıkarmaktır. Meselâ yaka kısmı önde geniş bir dekolte açılarak tamamiyle çıkarılır, temizlenir ve içten giyilen, açık ve devrik yakalı, şık bir beyaz bluz bu çıplaklığı doldurur. Muhtelif renk bluzlarla giyilebilecek olan bu tayyör, yılın çok modası olan abiye bir kıyafettir.

Ameliyat, bazen de alt kısımda, miğde üzerinde yapılır ve üçken şeklinde çıkarılan bir parça, içten giyilmiş şık bir bluzu gösterir. Siyah bir tayyörü, yalnız başına ve kapkara giyinmek yerine, onu yeni bir garnitürle, genç bir bluzla modaya uydurmak, gardropunuzu çok zenginleştirecektir.. Eski siyah tayyörler, modanın sihirli değneğine muhtaç gizli birer servettir.

Bir eski siyah tayyör
Gizli servet!

Dekorasyon

İsveç tipi duvar etajerleri

Modern dekorasyon, bilindiği gibi, daha çok çıplak manzarayı tercih etmektedir. Bu bakımdan da evlerde muhtelif masaların, etajerlerin üzerini süsleyen biblolar, ufak tefek eşyalar demode olmuş, teferruat gözü yormayacak şekilde ortadan kaldırılmıştır.! Ama her insanın, şu veya bu seyahatten getirdiği bir-iki küçük parçası, sev_ diği bir biblosu, bir aile yadigârı veya bitpazarından edindiği kıymetli-kıymet siz "antika"ları vardır. Bunun yanında kitaplar, dergi koleksiyonları, muhtelif müzik âletleri kısacası, her an elaltında, gözönünde bulunması gereken şeyler de mevcuttur. Bütün bunları "çıplak manzara"yı bozmadan ve evin her tarafına yaymadan bir yere yerleştirmek gerçekten mesele olmuş ve nihayet, tavana kadar uzanan gözlü ve raflı duvar etajerleri, boydan boya bir duvarı bu işe ayırarak, kitapların, bibloların, müzik âletlerinin, aile albümleri ile hatıraların modern bir şekilde yerleştirilmesini sağlamış, tır. Hattâ bu etajerlerin kapaklı kısımları da vardır ve bunlar büfe veya bar görevi görmekte, açılan masalar şekline -gelmekte, yazıhane olarak da iş görmektedir. Meselâ içki şişeleri ile bardakları gizleyen bir dolaplı bölümün kapağı açılınca, servis yapabilecek bir alçak masa meydana gelmekte, daha yüksekteki bir dolabın kapağı ise yazıhane görevi görebilmekte veya ev kadınına dikiş makinesini yerleştireceği bir iş masası kazandırmaktadır. Kapaksız kısımlarda ise kitaplar, biblolar, müzik âletleri, radyp vesaire durmakta, teferruat etrafa dağılma-

dan ve çıplak görünüşe zarar vermeden, eve sıcaklık getirmektedir.

Ucuz ve kullanışlı

Fakat bu möblenin çok iyi bir tahta ile yapılması ve çok mükemmel bir işçilikle işlenmesi zorunluğu hesaplanınca. modern duvar dolaplarının bir hayli pahalıya çıktığını anlamak mümkündür. İşte bunun içindir ki, İsveçten gelen yeni bir duvar etajeri modası Avrupayı sarmış bulunmaktadır. Çok ucuza mal olan ve evde geniş bir duvarı boydanboya ve tavana kadar kapliyan bu yeni etajer, birbirine geçme uzun tahta çubuklardan meydana gelmektedir. Çam tahtasından yapılsın bu geçme çubuklar 60 santim uzunluğa ve 40 santim genişliğe sahip kasalar şeklinde bölümlere ayrılmakta ve bunların birleştiği yerlerde, uzun vidalarla birbirine raptedilmektedir. Böylece, uzun tahtalar, dayanak noktaları bularak sağlamlaşmaktadır. İsveç usûlü duvar etajeri hafiftir. Bir odada, kapının üstü dahil, bazen iki duvarı birden kaplamaktadır, fakat kapalı kısmı yoktur, herşey açıktadır. Çok kullanılan eşyalar, radyo, kitaplar, teyp, plâklar ve şaire ait bölümlerde, daha az kullanılan eşyalar ise üst bölümlerde durmaktadır. Etajerlerin önünde duran modern sandalyelerden biri açılınca uzun bir merdiven olmakta ve üst raflarla irtibatı sağlamaktadır.

Dernekler

Çocuk Sevenler Derneği

Devletin yetiştirme yurtları ile çocuk yuvalarına yardımcı olarak çalışan Çocuk Sevenler Derneği, bayram vesilesiyle, çocukseverliğinl bir kere daha göstermiş ve kesif bir çalışma so nucunda Aktaş. Zirkaya, Gazi yetiştirme yurtlarına, Keçiören yuvasına, Islahevine yetişerek, bütün çocuklarla bayramlaşma fırsatını bulmuştur. Elleri hediyelerle dolu olarak giden üyeler. daha çok çocuklarla kurdukları yakın ilişkiden memnun olduklarını söylemekte ve hediyelerin ancak bir teferruat olduğunu belirtmektedirler.

Üylere göre çocukların, herşeyden çok ilgiye, şefkate ve yakınlığa ihtiyaçları vardır. Bunu sağlamak için Aktaşta düzenlenen bir film ve çay günü, ayrıca bir akşam yemeği, çocuklarla büyükleri birbirine yaklaştırmakta çok faydalı olmuştur. Üyeler koruma birlikleri ile de işbirliği yaparak ihtiyaçları tespit etmekte ve bu ihtiyaçları da karşılamaya çalışmaktadırlar. Devlet kurumlarına yardımcı olarak çalışan Dernek, bu bakımdan çabalarının ziyan olmadığından emin bulunmaktadr. Meselâ Gazi Yetiştirme Yurdunu ziyaret sırasında bir gençkızın gözlerindeki arıza dikkati çekmiş ve gençkızın göz ameliyatı olmasına önayak olunmuştur. Bir başka gençkızın gözlük ihtiyacı tespit edilerek, kendisine gözlük temin edilmiştir. Havlu, pijama gibi medeni ihtiyaçlar sağlanırken, çocukların duydukları memnuniyet ise en fazla "ilgi"nin uyandırdığı tatminden ileri gelmektedir.

Belediye ve Biz

Bahçelievlerden dolmuşa bindim, Cebecide indim. Dolmuştaki şoför, yanındakl ile görüşürken, minibüslerden şikâyet ediyordu. Dolmuş şoförüne göre, minibüslerin sayısı korkunç şekilde artmıştı, halbuki Belediyenin kararı vardı: Minibüslerin sayısı belirli olacak, bunların haricinde minibüslere izin verilmiyecekti. Ayrıca bunlar belirli hatlarda işliyeceklerdi. Ama öyle olmuyor, gecekondular gibi minibüsler de âdeta yerden fışkırıyordu. Dolmuşçular için bu haksız ve korkunç bir rekabetti.

Şoför bir hayli söylendikten sonra:

"— Tabii, baştakilerin minibüsü olursa böyle olur. Balık başlan kokar!" dedi.

Müşteriler arasında bir meraklı çıktı, "baştakiler"den kimlerin minibüsü olduğunu öğrenmek istedi. Ama şoför bu kadarını bilmiyordu, sadece:

"— Söylüyorlar.." demekle yetindi.

Tuhaf bir tesadüf, yarım saat sonra bindiğim minibüs şoförü de dolmuşlardan şikâyetçi idi: neden onlar Belediyeye kazanç payı vermiyorlardı da, kendisi veriyordu? İşte bunu anlıyamıyordu. Halbuki şoför bu konudaki kanunu pek âlâ biliyordu: yedi kişiye kadar yolcu taşıyanlardan Belediye payı alınmıyacaktı, bundan fazla müşteri alan arabalar ise bir mükellefiyet taşıyorlardı. Gerçi bu, kazanca göre, sembolik birşeydi ama, minibüs şoförü bunu da vermemek istiyordu.

Saydım: arabada 13 kişi vardı. Fazladan taşıdığı tek insanın temin edeceği gelir ile Belediye payını birkaç ay içinde rahatça çıkarabilirdi. Ama bu payı neden vereceğini anlıyamıyordu. Kimse de çıkıp meselenin nedenini ona anlatmıyordu.

Taksi şoförüne sorarsanız o, hem dolmuştan, hem minibüsten şikâyetçidir. Hepsinin zapturapta alınmasını, kaldırılmasını, meydanın kendisine bırakılmasını istemektedir. Haklı çıkmak için de hepsi de sözlerini fısıltılarla, masallarla bitirmektedir.

Yerler kızak gibi kayıyordu. Kızılayda bir mağazaya girdim. İçerde telâşlı insanlar vardı. Biraz önce kapının önünde ayağı kayıp düşen genç bir kadının etrafında koşuşup duruyorlardı. Genç "kadın bacağını kırmışa benziyordu. Bir taksi getirdiler, kadının koluna girdiler. Mağaza sahibi, başını sallıyarak söyleniyordu:

"— Böyle belediye olur mu? Bu buzlar, bu gidişle, daha bir ay kalkmaz!"

Memleketimizde herkes kazanmak istiyor ama, kimse vergi vermek istemiyor. Herkes hizmet bekliyor ama, bu hizmete katılma sorumluluğuna taşımıyor, böyle bir zorunluktan habersiz yaşıyor. Kimse de karşılıklı görevleri yeteri kadar anlatmıyor. Birçok batı ülkelerinde, kar yağdığı za--an halk, kendi evinin ve dükânının önünü caddeye kadar temizlemeğe mecburdur. Meselâ Amerikada, bu işi yapmayan bir kimse, kendi kaldırımında düşenin açacağı tazminat dâvası sonucunda bütün zararı ödemeğe mecburdur. Almanyadan gelen bir dostum da herkesin kendi kapısının önün den ne şekilde sorumlu tutulduğunu, hayretle, anlatıyordu. Herkes kapısı nın önünü temizlerse, temizlik işçisi de caddelerde aynı titizliği gösterirse, şehir birkaç saat içinde temtemiz olur. Karda, buzda kolunu - bacağını kıranların sayısı da azalır. Bütün bunlardan en önemlisi, halk, sorumluluğuna katıldığı bir şeye daha çok sahip çıkar; çocuk, küçük yaştan, çevreye bakarak, sorumluluk sahibi olmasını, iyi vatandaş olmasını öğrenir.

"Halk eğitimi" dediğimiz zaman, bundan, okur - yazarlıktan başka anlamlar da çıkarmalıyız. İleri bir toplumun en büyük özelliklerinden biri de, fertlerinin toplumla ilgili görevlerini bilmeleridir. Belediyelerimiz il radyolarından halka seslenerek, onlara yapılanlardan, yapılacaklardan, bütçe imkânlarından ve karşılıklı görevlerden, kendilerinden beklenenden sık sık bahsetmeli, halkı bu konuda eğitmelidirler. Demokrasi, halkın yalnız tenkitlere değil, sorumluluklara da katılması ile yürür. Bunun ilk uygulama sahası da çevre ve içinde yaşadığımız şehirdir.

Jale CANDAN

DEV ÇEKİLİŞİ kaçırmayınız

60

TALİHLİNİN ŞAHANE

60

APARTMAN DAİRESİ KAZANACAĞI DEV ÇEKİLİŞ İÇİN SON PARA YATIRMA TARİHİ:

20

ŞUBAT

...**Dev Çekiliş**'te 60 Apartman Dairesinden başka 5 talihli yüzer bin lira, 5 talihli ellişer bin lira, 10 talihli yirmibeşer bin lira, 50 talihli beşer bin lira, 1000 talihli biner lira, ayrıca 35 000 hesap sahibi de para ikramiyeleri kazanacaklardır. Türkiye İŞ Bankasında en az 200 liralık bir hesap açtırmakta acele ediniz. Hesabınız varsa kazanma şansınızı artırmak için hesabınızdaki 200 liraların adedini çoğaltınız. Türkiye İŞ Bankasının ikramiye çekilişleri halk huzurunda ve otomatik makinalarla yapılmaktadır.

TÜRKİYE İŞ BANKASI

TİYATRO

Ankara

Konservatuvarın yeni müdürü

Ankara Devlet Konservatuvarına, İlhan Usmanıbaşın istifasındanberi, yeni bir müdür getirilmemişti. Milli Eğitim Bakanlığının- güzel sanatlara büyük önem verdiği, Müzik ve Sahne aanatları icin devamlı bir Danışma Kurulu kurduğu sıralara rastladığı halde, Konservatuvara bir müdür bulunamamış ve yurdumuzun müzik ve sahne sanatlarında en önemli öğretim kurumu, uzunca bir süre, Bakanlık müfettişleri tarafından "tedvir'" edilmisti. Nihayet geçen hafta başlarında, aranan adam bulunmuş, müdürlüğe -Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğüne bir yıla yakın bir zaman vekâlet etmiş olan- Bakanlık başmüfettişlerinden Şe ref Çayıroğlu getirilmiştir.

Şeref Çayıroğlu, Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümünün ilk mezunlarındandır ve otuz yıllık başarılı bir eğitimcidir. Uzun yıllar lise ve öğretmen okullarında müzik öğretmeni ve idareci olarak çalışmış, Ankara İlköğfiretim müfettişliği sırasında, ilkokul İpğreimenlerine ikişer yıllık müzik kursları açmış İlk ve Öğretmen Okulları müzik müfredat programlarının hazırlanmasında görev almıştır. 1948 yılında Parise gönderilerek "Scola Cantarum" yüksek özel konservatuvarı ile Montpellier Millî Konservatu_ varında şan pedagojisi derslerini incelemiş olan Çayıroğlu yurda dönüşünde Millî Eğitim Müdür yardımcılığı ve müzik öğretmenliği vazifelerine devam etmiştir. 1952de ise Bakanlık müfettişliğine atanmış, başmüfettiş olmuş, 1959 da Amerikaya gönderilerek birçok eyaletlerin teftiş ve öğretim sis temleriyle müzik çalışmalarını incelemiştir.1962'de de. rahmetli Halil Dikmenin rahatsızlığı sırasında, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğünü tedvire ne mur edilmiştir.

Güzel Sanatlara vekâlet ederken Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının, çeşitli Avrupa memleketlerine yap tığı konser turnesinin gerçekleşmesine yardım etmek, başta Ankara olmak üzere, yurdumuzun çeşitli illerinde Güzel Sanatlar Galerileri açmak, İs_ tanbulda bir Devlet Konservatuvarı açılması yolunda ilk teşebbüs olarak. bütçe müzakereleri sırasında. BM. Mec lisinden 200 bin liralık ödenek sağlamak gibi verimli ve faydalı çalışmalarıyla dikkati çekmiştir.

Devlet Konservatuvarı Müdürlüğüne 10 Şubatta atanmış olan Şeref Ça-

Piyesi gördüm

Yeni Sahnede "Yaşlı Hanımın Ziyareti"
Pandomimli piyes

Oyun: "Yaşlı Hanımın Ziyareti" ("Der Besuch der Alten Dame"). Trâjik bir komedi, 3 perde, 1 prolog.

Yazan: Friedrich Dürrenma...

Çeviren: Zahide Gökberk.

Tiyatro: Devlet Tiyatrosu (Yeni Sahne).

Sahneye koyan ve Dekor - Kostüm: Max Meinecke.

Işık: Erdoğan Canayaz

Konu: Her isviçreli gibi paranın kudretini duymamasına imkân olmıyan "Fizikçiler" yazarı, ekonomik yönden geri kalmış toplumların ahlâk, hattâ adalet ilkelerine olan bağlılıklarının nasıl pamuk ipliğine bağlı olduğunu ustaca gösteriyer ve iktisat kanunlarının herşeye hakim olduğu bir dünyada çağdaş demokrasinin keskin bir hicvini yapıyor: dul milyarder Claire Zachannasıan'a, doğup büyüğü Güllen kasabasının insanları yaman bir haksızlıkta bulunmuşlardır. Henüz genç, umut ve inanç dolu bir insanken, sevdiği adamdan peydahladığı çocuğu tanımamış, İki yalancı şahidin sözüyle, açtığı babalık dâvasında onu haksız çıkarmış, orospu damgasını vurup karnındaki çocuğuyla maceralı bir hayata itivermiştir. Bu maceralı hayattan kırk yıl sonra dünyanın en zengin kadını olarak Güllen'e dönen milyarder Klara, kasabanın ekonomik kalkınması için vadettigi milyonlarla herşeyi, insanları ve adaleti satın alacaktır. Kendisini aldatmış, üstelik en büyük haksızlığı yapmış o an sevgilisi İll'i Gullen'lilere -kamu oyu ile- öldürtecek ve cesedini getirdiği boş tabuta koyup götürtecektir.

Oynıyanlar: Mediha Gökçer (Claire Zachannasian), Nihat Aybars (Alfred İll). Suat Taşer (Belediye Başkanı), Halûk Kurdoğlu (Öğretmen), Önder Alkım (7. 8. ve 9. kocalar), Haydar Ozansoy (Vekilharç Bobby), Muzaffer Gökmen (Rahip). Ali Algın (Doktor), Coşkun Kara (Polis Komiseri) v.s.

Beğendiğim: Yazarın, modern bir yapı içinde, antik trajedi unsurları île kurmayı başardığı paralel. Max Meinecke'nin, oyunun "öz"ünü duyuran, "trajik'" yönü kadar grotesk "komedi" ve hiciv unsurlarını da değerlendiren etkili sahne düzeni; o küçük sahne için biraz "ağır" olmakla beraber, iyi realize edilmiş dekor sistemi. Başrolde Mediha Gökçerin renkli, ölçülü ve nüanslı -yer yer de biraz duygulu- oyunu. İll'de Nihat Aybarsın -özellikle ikinci yarıda, alınyazısına boğun eğdikten sonra- gerçekleştirdiği güçlü kompozisyon. Kocalarda Önder Alkımın, Koby ile Loby'de Atilla Eldemle Ergin Orbeyin yazarın vermek istediği grotesk -ve trajik- hicvi en iyi yansı, tan oyun üslûpları.

Beğenemediğim: Belediye Başkanı, öğretmen, Polis Komiseri, Rahip ve Doktor gibi önemli, rollerde dramatik oyundan kurtulamıyan sanatçıların -o tarzda iyi bir oyun çıkarmalarına rağmen- eserin esprit'siyle bağdaşmıyan ve öbür rollerin oynanış tarzından ayrılarak üslûb bütünlüğünü zedeleyen tutumları.

Sonuç: İlgiyle seyredilen ve -dört, beş yıl önce İstanbuldaki temsiline kıyasla- üstün bir seviye gösteren önemli bir oyun.

Naciye FEVZİ

yıroğlu da bu görevi, şimdilik, "tedvir" suretiyle üzerine almayı tercih etmiştir. Fakat, gerek bir müzikçi, gerek faal bir idareci olarak müdürlüğe getirilmesi sanat çevrelerinde çok olumlu karşılanan Çayıroğlunun, kısa bir süre sonra, başmüfettişlikten temamiyle ayrılacağı ve asil müdür olarak Konservatuvar da kalacağı tahmin edilmektedir.

Bilindiği gibi Müzik ve Sahne sanatları daimi Danışma Korulunun ele aldığı ilk konulardan biri de "Devlet Kpnservatüvarının problemleri" olmuştu. Bu kurulun "Eğitim ve öğretim Komisyonu" şimdi, yurdumuza değerli sanatçılar yetiştirmiş olan bu kurumun gerek idare, gerek öğretim bakımlarından, yeni ihtiyaçlara ve icap lara göre en kısa zamanda ıslahı, hattâ yeni bir Konservatuvarlar Kanununun -eski tasarıların ışığı altında- yeniden düzenlenmesi ile meşguldür.

Yeni oyunlar

Devlet Tiyatrosunun Oda Tiyatrosu için, provaya koyduğu birer perdelik oyunlarda değişiklik olmuş ve Paul Arnold'un "Küçük Terzi"si geri bırakılarak yerini, Wolf Mankowitz'in Gogol'den -ayni adı taşıyan hikâyesinden, oyun haline getirdiği. Şadan Karadenizin de dilimize çevirdiği "Palto" adlı bir perdelik oyun almıştır.

"Palto"yu. Oda Tiyatrosunda, Suat Taşer sahneye koyacak, bellibaşlı rollerini de Kerim Afşar (Terzi), Yalın Tolga (Depo Memuru), Ergin Orbey (Patron) ve Suat Taşer (Memur) oynıyacaklardır.

İlk türk balesi

Devlet Tiyatrosunun Bale bölümü, AKİS'in bu sayısı satışa çıkarıldığı gün, Cuma akşamı. Büyük Tiyatroda ilk türk balesinin dünya prömiyerini vermek gibi önemli bir sanat olayını gerçekleştirmiş olacaktır.

Bale bölümünün icra edeceği türk balesi "Çeşmebaşı"dır ve koregraflsi genç kompozitörlerimizden Ferit Tüzünün müziği ("Anadolu Süit'i) üzerine, ünlü İngiliz bale uzmanı Dame Ninette de Valois tarafından yapılmıştır. Ninette de Valois'nin bizzat sahneye koyduğu "Çeşmebaşı'nın büyük ilgi göreceği tahmin edilmektedir. Bu ilgi, ileride, sınırlarımızı aştığı ve eser Batı sahnelerine de çıkarıldığı takdirde, dünya bale repertuvarında ilk defa bir türk bestecinin eseri yer almış olacaktır.

Piyes gördüm

Lûtfi AY

Oyunlar: "Daktilolar" — "Kaplan", Birer perdelik 2 oyun
Yazan: Murray Schisgal
Çeviren: Asude Zeybekoğlu.
Tiyatro: Gen-Ar Tiyatrosu (İstanbul)
Sahneye koyan: Haldun Dormen.
Dekor: Duygu Sağıroğlu.
Kostüm: Betül Dormen.

Konular: Daktilolar — Ömürleri yazı makinesi başında, durmadan piyes yazmakla -ve hayal kurmakla- geçen, küçük hayatlarının, parlamasıyla sönmesi bir olan zavallı arzuların, ihtirasların ve isyanların med ve cezirleri arasında, gözümüzün önünde. sahneden sahneye biraz daha çöküp ihtiyarlıyan basit insanların, güldürü açısından yansıtılmış, hazin dramı.

Kaplan — Kültürü arttıkça kompleksleri azalmıyan XX. yüzyıl inşanının buruk bir mizah açısından gösterilmiş alınyazısı. Yazar Jonesco'yu hatırlatan - keskin bir hicivle kişeleşmiş, sıra malı olmıya başlamış bilgiyi yeriyor. Zorla odasına götürdüğü bir sosyete hanımını bir iskemleye bağlayıp Çaykowskinin 1 numaralı konçertosunu çalarak ona her istediğini yapmıya ve yaptırmıya kalkan otodidakt, zavallı bir posta müvezziine çektirdiği nutuklarla, modaya uymak için edinilen yalın kat terminoloji bilgiçliğiyle alay ediyor.

Oynıyanlar: Daktilolar — Tuncel Kurtiz (Paul), Bilge Şen (Syivia), **Kaplan** — Nurhan Nur (Gloria), Salih Güney (Ben).

Beğendiğim: Haldun Dormenin, farsa kaymadığı kadar koyu drama da düşmeden, her iki oyunun -ve yazarın- esprisini duyuran, ölçülü sahne düzeni. Duygu Sağıroğlunun sade ve realist dekorları. "Daktilolarda Bilge Şen ile Tuncel Kurtizin, "Kaplan"da da Nurhan Nur ile Salih Güneyin ahenkli oyunları. Birinci oyunda Tuncel Kurtizin, ikinci oyunda da Nurhan Nurun, rollerinin pasif kişilikleri içinde, nüanslı bir oyunla çizdikleri prototipler. Buna karşılık Bilge Şen ile Salih Güneyin, daha aktif görünen kişilerine, gülünçlükleri içinde vermeği başardıkları beşeri ifade.

Beğenemediğim: Bilge Şenin, Sylvia'nın sahneden sahneye yaşlanmasını, bütün ayrıntılarıyla belirtmeyi ihmal etmesi.

Sonuç: Yepyeni iki küçük amerikan avant-garde'ı; doğru bir yorum içinde sahneye konulmuş, iyi oynanan ve amerikan tiyatrosunun -Albee'den sonra- nereye yöneldiğini gösteren iki önemli oyun.

Gen-Ar'da "Daktilolar"
Ömür törpüsü

R A D Y O

T. R. T.

Bizi dinler misiniz?

T'ürkiye Radyolarının haftalar geçtikçe önem kazanan programlarından "Bizi dinler misiniz?"i haftanın başındaki Pazar günü dinlemek zahmetine katlananlar, umduklarını bulmakta gecikmediler. Konuşmayı ha_zırlayan Turgut Özakman, her hafta yaptığı gibi, o günkü "Bizi dinler misiniz?" de, de bir dinleyicinin şikâyetini belirtti, ve kendisine hakvermeden edemedi. Zaten "Bizi dinler mi--siniz?" haftalardanberi dinleyicilerin şikâyetlerini yansıtmakta ve sadece bu şikâyetleri haklı bulduğunu söyliyerek, sözüzona, Radyoyu halka yakınlaştırmaktadır. Meselâ dinleyicinin bi--i, TRT'nin bazı programlarını beğenmediği için Turgut Özakmana bir şikâyet mektubu göndermiştir veya bir başkası yine mektupla spikerlerden yakınmıştır. "Bizi dinler misiniz?'' TRT'nin şikâyetlerden çekinmediğini göstermek özentisi içinde bulunduğundan, derhal bu mektuplara yer ver mekte ve dinleyicilere ait bu düşüncelerin yerden göğe kadar haklı olduğunu açıklamaktadır. Konuşmayı dinleyenler bu, sözde açık fikirlilikten sonra Turgut Özakmanın, belirtilen şikâyetin ortadan kaldırılması için bir çözüm yolu ile ortaya çıkacağını ummakta ve kendisinden bîr kıpırdanış. bir davranış beklemektedirler. Fakat kelimenin tam anlamı ile bir "uyutucu"' konuşmadan başka birşey olmayan "Bizi dinler misiniz?" ne ferahlatıcı bir davranışın haberine, ne de meşela, şikâyet spikerlerden ötürü yapılıyorsa, onları çevreye karşı koruyacak bir bölüme yervermektedir. Konuşma böylece sona ermektedir.

Aslında, Turgut Özakman tarafından TRT devrinde hazırlanmağa başlanan "Bizi dinler misiniz?'', "uyutucu'' bir konuşma olarak ortaya çıkmış ve o günden bu yana, Türkiye Rad_yolarında örneğine rastlanmayan bir lâubalilik içinde devam etmiştir.

"Bizi dinler misiniz?", ilk günlerde, 1 Ocak 1965 tarihinde başlayan sözde yeni programların müjdesini vererek dinleyiciyi uyutmaya başlamıştır. Haftalarca bu programlar üzerinde durulması, bir çok dinleyiciyi beklenen yenilik hakkında şüpheye düşürmüştür. Fakat yine de ümitle 1 Ocak 1965 beklenmiş ve koskoca TRT'-nin bir yöneticisinin bütün Türkiye Radyolarını her Pazar sabahı böylesine işgal edeceğine çevreyi aldatacağına ihtimal verilmemiştir. Ne yazık ki, 1 Ocak 1965den sonra korkulanın gerçekleştiği görülmüş ve yenilik müjdesini haftalardanberi radyolardan çevreye, hem de hiç bir sorumluluk duymadan yayan "Bizi dinler misiniz? "in yalnız dinleyiciyi değil, aynı zamanda Genel Müdüründen Yönetim Kurulu üyelerine ve en küçük memuruna kadar bütün TRT'yi uyuttuğu anlaşılmıştır. Zira, 1 Ocak 1965 tarihinden itibaren "yeni"' yaftasıyla dinleyiciye verilen bütün radyo programları, eskiden yayınlananların iyi birer kopyası olmaktan bile u z a k t a .

Eğer TRT'nin gerçek durumu dinleyiciye açık sözlülükle anlatılsa ve bazı eski programların faydalı görüldükleri için tekrar mikrofona cıkarılacağı samimiyetle bildirilseydi, belki de, TRT'nin bugün basında ve halk arasında yarattığı kötü izlenim bu kadar derin olmazdı. Fakat "Bizi dinler misiniz?". yalnız dinleyiciye karşı değil, bizzat TRT içindekilere bile samimiyetten uzak davranmakta ve yapılan şikâyetlerin nedenlerini açıklamaktan kaçınarak, sadece şikâyet sahiplerinin haklı olduklarını belirtmekle yetinmektedir.

Eskiler alayım!

Bizi dinler misiniz?, niçin Türkiye Radyolarındaki piyes programlarının bu kadar fazla olduğunu, piyeslerde niçin yalnız yöneticilere yakın olan sanatçıların görev aldıklarını, niçin yalnız belli kimselerin alelacele radyofonize ettikleri eserlerin oynatıldığını, bu gibi eserlerin seçilmesi için niçin bir kurulun toplanmadığını açıklamamaktadır. Ankara Radyosunda her gece saat 20'deki "Radyo Romanı" isimli programda birbuçuk aydanberi sürekli olarak yayınlanan "Kubilay Hanın Gelini"nin artık dinleyiciye bıkkınlık verdiği ve izlenmesi imkânsızlaştığı halde kimlere maddî menfaatler sağladığı da tabii gizli tutulmaktadır. "Bizi dinler misiniz?", TRT programlarını, yeni olduklarını defalarca tekrar ederek dinleyiciye kabul ettirmeğe çalışırken, tam dört yıl önce, 1961 yazında, sabahları, "Devamı yarın sabah", ismi altında yayınlanan programdaki, Oğuz Bülent Naymanın "Merdiven Başındaki Karanlık" isimli piyesinin TRT devrinde de "yeni" diye yayına niçin sürüldüğünden söz etmemektedir.

"Bizi dinler misiniz?" isimli konuşmanın gerçekle ilgisi-ilişkisl bulunmayan bir takım sözlerle yapıldığı zamanla meydana çıkıncaya kadar gerek halk, gerekse basın arasında, TRT programları ve yönetimiyle ilgili ve sayısı bir hayli yüksek yakınmalar daha belirmiştir. Meselâ, programların yetersiz oluşunun sebepleri arasında, Turgut Özakmanın, kendi şahsî islerini yürütebilmek için radyoculuk, tan anlamayan bazı arkadaşlarını kayırıp TRT'ye aldığı söylentileri ortaya çıkmıştır.

Bu arada, TRT içinde ikilikler başgöstermiş ve "Bizi dinler misiniz?" in sahibinin başında bulunduğu TRT Merkez Program Dairesi Başkanlığının işi güçleşmiştir. Durumun gittikçe kötüleşmesi, programların menfi etki yapması, yöneticileri olduğu kadar. Merkez Program Dairesi Başkanını da sinirlendirmekten geri kalmamıştır. Aksi gibi, o günlerde TBMM Bütçe Karma Komisyonunda TRT bütçesi görüşülüyordu. Radyoların yönetimi ve TRT programlan son derece sert bir şekilde tenkit edildi. Bu tenkitler karşısında TRT'ciler, bütçelerinin TBMM

Turgut Özakman
Bir aklıevvel

nden geçmiyeceği zannına kapıldılar. Böylece korkulan arttığı için sinirleri daha da gerginleşti. Fakat programlar için bol keseden lüzumsuz yere yapılan ödemeleri kesmek veya azaltmak kimsenin işine gelmedi. Mesela radyo piyeslerine gereksiz yere yapılan ödemeler devam etti. En az iki yöneticinin, ders vermex üzere her hafta Ankaradan İstanbula uçak veya trenle gidip gelmesi kesilmedi. Hafta sonuna denk getirilen bu yolculuklar elbette ki bir öğretmen niteliğine sahip olmayan yöneticilerin kendi şahsi işleriyle meşgul olmalarına yarıyordu.

Korku ve sinir bozukluğunun birbiri üstüne yaptığı tahribat özellikle kendini "Bizi dinler misiniz?" de gösterdi ve Turgut Özakman kalktı, bir Pazar günü, AKİS'in Radyo sayfası yazarına, bütün Türkiye Radyolarının mikrofonlarını kullanarak, cevap verdi. Böylece TRT, radyoculuğun daha A'sını bilmediği halde isim yapmak, şahsî menfaatlerini gözetmek için işbaşında kalmak isteyenlerin ortaya koyduğu en kötü örneklerden birine şahit oluyordu.

Tepkiler, tedbirler ve ötesi

"Bizi dinler misiniz??"in, bu şekilde, şahsî arzusunu yenemeyen sahibi tarafından taarruza geçmek için kullanılması yalnız TRT dışında değil, içinde de menfi tepki yarattı. Türkiye Radyolarına ait mikrofonların hiddetini yenemeyen kimseler tarafından şahsi gayelere âlet edilmesi ve bu şahısların radyoları dolaştıkları zaman "asarım, keserim" diye tehditler savurmaları ve Yönetim Kurulunun yetkisini unutmaları da elbette ki daha başka tepkilere yol açtı. Neticede, "Bizi dinler misiniz?"in yine radyo eleştiricilerine çatacağını bekleyen dinleyiciler yanıldıklarını anladılar: "Bizi dinler misiniz?" artık keyfî hareket edemiyor, sağa sola küfür veya cevap yetiştiremiyordu. Zira, konuşmanın sahibinin de haberi olmadan bazı tedbirler alınmış ve radyo mikrofonlarının şahsi kaprislere oyuncak olmasını önlemek için çalışılmaya başlanılmıştı bile!..

Ama bütün bunlara rağmen. "Bizi dinler misiniz?", TRT'nin gülünç duruma düşmesine devam etti. Meselâ bir Pazar günü, Kongo olaylarından söz edilirken, radyo haber bültenlerinden "âsi" kelimesinin kaldırıldığı açıklandığı halde. "Bizi dinler misiniz?" den hemen önce yayınlanan ara haberlerinde Kongo olaylarına ait bir haberde "âsi" kelimesi yine büyük bir rahatlıkla mikrofondan duyuldu! Bir başka hafta, zayıflamak için jimnastik derslerinin yayınlanmasını isteyen bir dinleyiciye, "Bizi dinler misiniz?" de, Türkiye Radyolarına böyle bir program olmadığından, zayıflamak üzere TRT'nin kötü programlarını dinlemesi tavsiye edildi.

Bu örnekler de göstermektedir ki, her türlü ikaza, tedbire rağmen, "Bizi dinler misiniz?" hâlâ o laubali havasını sürdürmektedir.

Son günlerde ise "Bizi dinler misiniz?" dinleyici mektuplarına cevap vermek üzere kullanılmakta ve böylelikle TRT. radyoculuk anlayışından bir kere daha uzaklaşmış olmaktadır. Radyo doğrudan doğruya karşılıklı soru-cevap için kullanılan bir icat değildir. Sorulara ve onlara, dair cevaplara, ancak bir kamu hizmeti sözkonusu olduğu zaman radyoda yerverilebilir. Eğer sorulan soru dinleyicinin büyük bir kısmını igilendirmiyorsa, cevap mikrofon yerine mektupla, hem de gayet rahatlıkla verilebilir.

Hele, "Bizi dinler misiniz?"in son haftalar içinde cevaplandırdığı mektupların çoğunun TRT'nin programlarını öven mektuplar oluşu da ayrıca dikkati çekicidir.

İsmi var, cismi yok

"Bizi dinler misiniz?", bu Pazar günü, eğlence programları ile ilgili bir soruya cevap vermek lüzumunu hissederek, İstanbul ve Ankara Radyoları arasındaki çocukça bir meseleye, sözümona, kapalı br şekilde dokundu. TRT'de bütün Türkiye Radyolarının eğlence programlarını derlemek üzere bir Eğlence Programları Müdürlüğü kurulmuş ve başına da Altan Poyraz getirilmiştir Merkez Program Dairesi Başkanlığı, oldukça dolgun bir ücretle müdür tâyin edilen Poyrazdan, bütün radyoların eğlence programlarını derlemesini istedi. Fakat İstanbul Radyosunda yapılan bir yılbaşı özel eğlence programından sonra Poyrazdan bütün yetkiler alındı. Bununla beraber Eğlence Programları Müdürlüğü sıfatı devam etmekteydi. Derken, İstanbul Radyosu, Ankara Radyosundan daha iyi eğlence programı hazırladığını ileri sürerek ortaya atıldı ve çocukça bir yarıştır başladı. Sonunda Ankara Radyosu bir daha eğlence programı hazırlamama kararını vermek üzere olduğunu Poyraza bildirdi.

Üzerinde durulması gereken, husus şudur: Acaba, Poyraz iyi program hazırlamadığı için mi bu karar alınmak üzeredir? Ankara Radyosu eğlence programı hazırlamıyacaksa, Eğlence Programları Müdürünün Ankarada ne işi vardır? Eğlence programı hazırlamamaya Ankara Radyosu mu yoksa Merkez Program Dairesi mi karar verebilir?

Bütün bu soruların belirli bir cevabının bulunmaması, TRT yöneticilerinin programcılık yönünden nekadar keyfî davrandıklarını ortaya koymaktadır.

MUSİKİ

Yıldız Dağdelen ile Ergican Saydam
Başarılı bir resital

Haberler

geçirdiğimiz haftanın başında, Salı akşamı, Alman Kütüphanesinde, mezzosoprano Yıldız Dağdelen, İstanbuldan piyanist Ergican Saydamın eş_liginde bir şan resitali verdi. Türkiyede değil, bütün müzik dünyasında böyle şan resitalleri ender rastlanan olaylardandır. Daha az gösterişli olduğundan, daha büyük yorum ve duygu problemlerini ortaya koyduğundan ve nihayet daha dar bir dinleyici kitlesine hitap, ettiğinden, opera yıldızları bu alana pek rağbet göstermezler. İşte bu kadar "bakir" bir alanda ye_tişkin birkaç değerli sanatçımızdan birinin de Yıldız Dağdelen olduğunda herkes fikir birliğine varmıştır. Anlayışlı ve duygulu icrası, parçaların fikir muhtevasına ve hele metne uygun söyleyişi Tanrı vergisi bir tatlılıktaki sesiyle, hele haiz olduğu teknik üstünlüklerle de birleşince, ortaya olağanüstü bir resital çıkıverdi. Yıldız Dağdelen, okuduğu parçaların derinine in mesini bildiği kadar, onların dinleyiciler tarafından da kolayca anlaşılmasını sağlayacak temiz bir diksiyona ye iyi bir lisan bilgisine de sahip Piyanist Ergican Saydamın eşliği de kayda değer derecede olumluydu.

Haftanın ikinci ve çok ilgi çekici sanat olayı, dört genç fransız kızının teşkil ettikleri Margand Yaylı Çalgılar dörtlüsünün Konser Salonundaki konserleri oldu. Kemancı Michele Margand ile Therese Remy, viyolacı Nico. le Gendreau ve viyolonselci Claudine Lasserre'den kurulu bir topluluk, Ankarada müzikseverlere gerçekten heyecan dolu dakikalar geçirtti. İçlerinde kuvartet alanında otorite sayılan kişilerden ders görmüş sanatçıların da bulunduğu bu dörtlü fert olarak üstünlükten çok beraberlik, disiplinli bir çalış, parçaların en ufak ayrunıtılarına varıncaya dek dikkat harcayan bir icra ile dikkati çekti. Özellikle Martinu'nun ikilisinde Remy ile Gendreau, İstanbulda taksinin kapısına sıkışan parmağına rağmen büyük bir hassaslıkla çalışını aksatmamayı başaran Margand nihayet Loucher dörtlüsündeki rahat icrasıyla Lasserre büyük övgülere hak kazandılar.

Alman Kütüphanesinde kısa sayılacak bir süre önce Ankaralı müzikçilerden kurulu bir yaylı çalgılar dörtlüsünü dinlemiştik. Bu haftanın ilk günü yepyeni bir başka topluluk Ankaralılara güzel bir dörtlü konseri sundu. Bu, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının üyeleri olan Ulvi Yücelen, Ayhan Erman, İmer Saraçoğlu ve Engin Sansanın meydana getirdikleri "Yücelen Kuvarteti"dir. Gerçekten bu değerli sanatçıların bir süredebberi aralarında toplanarak hum_malı bir çalışmaya giriştikleri bilini-yordu. Ancak bu kadar kısa bir süre--de hazırlanıp, böyle, çalınması .güç parçalarla dolu bir programı başarıyla seslendirebilecekleri pek de umulmuyordu. Özellikle Haydn'dan- "Re

majör dörtlü" ve Hindemith'in "Sekiz parça"sında gösterdikleri iyi ve müzikal çalış, güzel bir beraberlik, rahat ve kopmayan bir icra övüldü. Ama Brahms için daha yapılacak çok şeyleri olduğu, herhalde topluluğun meselâ, gelecek yıl bu dörtlüyü daha olgun ve yorumlara dikkat ederek çalabileceği anlaşılıyordu. Zaten bu topluluğun sürekli olacağını gösteren belirtiler çoktur. Meselâ birinci kemancı Ulvi Yücelen daha önce Helikon Yaylı Çalgılar dörtlüsünde de uzun yıllar büyük başarıyla çalmıştır.

Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestra. sının Dr. Praetorius'tan sonra yıllarca yöneticiliğini yapmış, az veya çok orkestraya emeği geçmiş değerli besteci ve orkestra şefi Hasan Ferit Alnar bir süredenberi Ankaradadır. Kendisi, içinde bulunduğumuz haftanın sonlarında. Cuma akşamı Ankara Konser Salonunda verilecek konseri yönetecek, piyanist Yüksel Koptagel de bu konsere solocu olarak katılarak Chopin'in "La minör piyano konçertosu'nu çalacaktır. Yıllardanberi dinlemedikleri bu kıymetli müzikçinin konserini sanatsever Ankaralılar ilgiyle beklemektedirler. Programda konçertodan başka Franck'ın "Re minör senfonisi" ile Alnarın "Prelüd ve İki Dans" adlı parçası da yer almaktadır.

1 Konser dinledim

Konseri verenler: Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası

Yöneten: Prof. G. E. Lessing

Solocular: Suna Kan (Keman), Pierre Fournier (Viyolonsel)

Konserin yeri: Ankara Konser Salonu

Günü: 12 Şubat 1965 Cuma. Saat 20.30 da

Program: İki romantik besteyle ünlü bir başka izlenimci - romantiğin senfonik şiirinden kurulmuştu: 1) R. Strauss: "Tod und Verklaerung", 2) G. Saint - Saens: Viyolonsel konçertosu, 3) J. Brahms: Keman, viyolonsel ve orkestra için konçerto; Op. 102.

Konserin özellikleri: Geçen yıl da dinlediğimiz değerli viyolonselci Pierre Fournler'in bu yıl tekar sahnemizde görünmesi, üstelik genç kuşağın en değerli sanatçılarından biriyle birlikte çalması başlıca özelliği, teşkil etti. Brahms'ın ikili konçertosunu geçen yıl yine bir fransız viyolonselcisi Guy Fallot, ile genç kuşaktan diğer bir kemancımız, Ayla Erduran, birlSkte seslendirmişlerdi. Bu bakımdan iki icra arasında dinleyiciler bir karşılaştırma yapmak imkânına ulaştılar.

Ünlü alman besteci Strauss'un yine çok tanınmış bestesi '"ölüm ve Lâhutileşme" (Tod und Verklaerung). orkestramız tarafından daha önce birkaç defa çalınmıştı. Dr. Praetorius. Hans Rosbaud gibi şeflerin yönettiği orkestranın bu defaki çalışı oldukça iddialıydı. Çünkü, kürsüde Prof. Lessing gibi özelikle R. Strauss'un bestelerinde ihtisas sahibi, üstelik Ankaralı dinleyicilere onun "Till Eulenspiegel'in şen maceraları" gibi en güç bestelerinden birini dinletmeyi hakkıyla başarmış bir şef olduğu için konserde hayli büyük başarılar umuluyordu.

Beğendiklerim: Konsere solocu olarak katılan Fournier ve Kan, beklenen, hattâ fazlasıyla verdiler Saint - Saens konçertosunda ünlü fransız sanatçı, hem üstün tekniğini, hem de çok rahat çalışını göstermeye imkân buldu. Erişilmesi güç bir temizlikteki yayı, hiç yanılmayan sol eliyle öylesine senkronize olmuş ki, çalışı dinleyicide en küçük bir tereddüt yaratmadan, büyük bir güven duygusu içinde, huzur dolu bir intiba uyandırıyor; en zor pasajlar bile tüy gibi uçup gidiveriyor. Melodiler en uygun yorumunu sanatçının iç âleminden alıyor.

Brahms'da Foumier ile birlikte çalan Suna Kan da ünlü fransız viyolonselciden hiç de geride kalmadı. Böylelikle, bir kere daha artık dünya çapında üstün birer kıymet sayılan bir avuç genç sanatçıya sahip olduğumuzu mutlulukla gördük. Sayıca az da olsalar, bu gençlerin yabancı ülkelerde verecekleri her konser Türkiyenin öteki alanlarda olduğu gibi müzik sanatında da yeni merhalelere ulaştığını dünyaya göstermek yönünden çok yararlı olmaktadır. Konçertoda her iki sanatçı'da teknik zorlukların üstesinden gelmesini, özellikle bu konçertoda ortaya çıkan yorum ve etkileme güçlüklerini altetmesini bildiler Orkestraya gelince; orkestranın Brahms'ta eşliği yeterli ve solocularınkine yakın başarılıydı. Saint - Saenste de genellikle büyük bir kusur bulunmamakla beraber, beraberlik ve entonasyon biraz daha az iyiydi.

Beğenmediğim: Strauss'un senfonik şiiri, maalesef hem bu mevsimin, hem de Lessing'in Türkiyedeki konserlerinin içerisinde belki de en kötü bir çalıştı. Büyük bestecinin en zarif ve romantizme en çok kaçan bestesi olan "Ölüm ve Lâhutileşme" vermek istediği fikîr ve kapsadığı ruh ile hiçbir ilgisi, olmuyacak şekilde çalındı ve yorumlandı. Üfleme çalgılar teknik yönden yetersiz, beraberliklerde kötü entonasyon bakımından ise mevsim boyunca rast lamadığım düşüklükteydi Şefin ise ses dengesini, hattâ çok defa beraberliği sağlayamadığı görüldü. Ancak "Lâhutileşme"ye tekabül eden Coda bölümü durumu biraz kurtardı ise de Richard Strauss'un değil, parçanın ruhu bile "lâhutileşemedi"!

Sonuç: Fournler'e olduğu kadar Kana duyduğum övgü dolu hisler arttı, Lessing'e olanlar ise birazcık azaldı. Mamafih bunu prova azlığı yüzünden orkestranın "eski gelenekle göre çaldığı bir eser yüzünden olmuş sayıyorum.

Daniyal ERİÇ

(Basın A: 1002) — 115)